

Copenhagen Business School, 2012
Cand.merc.aud.-studiet
Institut for regnskab og revision
Kandidatafhandling
Afleveringsdato: 28. juni 2012

IFRS 13 – Fair Value Measurement

set fra et informationsperspektiv

Oda Ivarsson Elverum

Vejleder: Henrik Parker

Censor: _____

Antal anslag: 176.831 (77,7 normalsider)

Executive summary

This thesis is written with the objective of a review of the accounting standard *IFRS 13 – Fair Value Measurement*, effective from January 2013. Definitions and guidance for disclosure have earlier been spread out in several standards within the IFRS, but with the new IFRS 13, all requirements are collected in one standard. The thesis seeks to examine, whether the new standard will benefit both preparers and users of financial statements.

The thesis' overview of IFRS 13 concludes that the standard's main focus is to determine fair value on a mark-to-market basis; to find a fair *market* value, independent of the organisation's use or intentions for the asset or liability measured at fair value.

The thesis examines financial information and its value to users.

Different scientist has different views on the value of information when making economical decisions. While William Beaver states that additional, costless information can never be worse for the investor when making investment decisions, research by O'Reilly refutes this. He proves that decision makers in a state of information overload take inferior decisions compared to their relatively less informed counterparts. However, the over informed decision maker is more content about his situation than the less informed investor.

Fighting information overload and creating better communication in financial reporting have been the main objectives for the Financial Reporting Council (FRC) when developing the Cutting Clutter project. The preliminary research to the project confirms O'Reilly's conclusions, as the users of financial statements are generally pleased with the size of annual reports, while preparers believe that accounting standards are too complex. The FRC has developed four guidelines for better communication in financial reporting, as well as four guidelines for better communication in standards. These guidelines form the basis of the evaluation of IFRS 13.

The thesis concludes that IFRS 13 – Fair Value Measurement is a high-quality and clearly formulated standard, which should benefit both users of the standard and the subsequent financial report. However, there should be more focus on materiality in the most aggregated disclosures required by the standard.

Indholdsfortegnelse

Executive summary	2
1. Indledning	5
1.1 Problemfelt.....	5
1.2 Indledning	5
1.3 Hypotese.....	7
1.4 Afgrænsning.....	8
1.5 Metode	8
1.5.1 Dataindsamling	8
1.5.2. Teori.....	9
1.6 Afhandlingens opbygning	10
2. Baggrund for og udvikling af IFRS 13	11
2.1 Hvorfor måler vi til dagsværdi?	11
2.1.1 IASB's begrebsramme	11
2.1.2 Regnskabet kvalitative egenskaber.....	13
2.1.3 Dagsværdibegrebet og begrebsrammen	15
2.2 Det præstations- og formueorienterede regnskabsparadigme	16
2.2.1 Det præstationsorienterede regnskabsparadigme	16
2.2.2 Det formueorienterede regnskabsparadigme	17
2.2.3 Paradigmeskift	19
2.3 Hvorfor er IFRS 13 blevet udarbejdet?	20
2.4 Hvordan har udarbejdelsesprocessen forløbet?.....	20
3. IFRS 13 – Fair Value Measurement	23
3.1 Definitionen af dagsværdi	23
3.2 Anvendelsesområde	24
3.3 Måling	25
3.3.1 Karakteristika ved det målte	25
3.3.2 Værdiansættelsesmetoder.....	29
3.3.3 Dagsværdihierarkiet	30
3.4 Oplysningskrav	32
3.5 Ændringer i forhold til de tidligere dagsværdi-regler	34
4. Regnskaber og information	36
4.1 Regnskabet som social konstruktion.....	36
4.2 Regnskabet informationsværdi	38
4.2.1 Information og markedet.....	42
4.2.2 Konsekvenserne af finansiel information	44

4.3 Information overload.....	45
4.3.1 Information og beslutningspræstationer.....	46
4.4 Cutting Clutter.....	49
4.4.1 FRC's retningslinjer for bedre kommunikation i standarder	51
4.4.2 FRC's retningslinjer for bedre kommunikation i årsrapporten	53
5. Anvendelseseksempler.....	56
5.1 Anvendelseseksempler.....	56
5.1.1 Aktivets bedste benyttelse.....	56
5.1.2 Flere værdiansættelsesmetoder	58
5.1.3 Primære eller mest fordelagtige marked	59
5.1.4 Dagsværdi ved første indregning	61
5.1.5 Forpligtelser	62
5.1.6 Faldende aktivitet på markedet	63
5.2 Oplysningskrav	65
5.2.1 Målinger på niveau 1.....	66
5.2.2 Målinger på niveau 2.....	67
5.2.3 Målinger på niveau 3.....	67
5.3 Konsekvenser for regnskabsbruger	69
5.3.1 Begrebsrammen	70
5.3.2 FRC's Cutting Clutter	71
5.4 Sammenfatning	73
6. IFRS 13's målopfyldelse.....	74
6.1 Væsentlighed.....	74
6.2 Opfyldelse af FRC's retningslinjer	75
6.3 Sammenfatning	78
7. Konklusion	79
7.1 Perspektivering.....	81
Litteraturliste.....	83

1. Indledning

1.1 Problemfelt

Hvad er virksomhedens værdi? Det er det fundamentale spørgsmål, som store dele af de finansielle markeder tager udgangspunkt i. Virksomhedens værdi bestemmer dens aktiekurs, dens kreditværdighed og dens evne til at tiltrække investorer. Det er ikke underligt, at den ultimative målsætning er at finde virksomhedens mest nøjagtige værdi - det er simpelthen det mest givtige for samfundet.

Bogføringens historie starter længe før dannelsen af virksomheder, for 7000 år siden i Mesopotamien, som et middel for at holde styr på afgrøder og besætninger, og det dobbelte bogholderis princip har sit udspring i det 14. århundredes Italien¹. Det er dermed ikke en nymodens ide, at ville skabe oversigt over værdien i det man laver. Virksomheder, og dermed virksomhedens regnskaber, er blevet meget mere kompliceret siden jordbrugssamfund og bytteøkonomiens tid, men regnskabet primære mål er stadig at vise virksomhedens resultat og værdi.

Det er derfor ikke svært at forstå, at aktivers og passivers fremstilling i regnskabet er et vigtigt aspekt ved regnskabsaflæggelsen. Spørgsmålet om hvilken værdi vi skal tilskrive virksomhedens ejendele og forpligtelser er kulmineret i to modeller: historisk kostpris og dagsværdi. Hvor den historiske kostpris, som navnet siger, fortæller hvad et givet aktiv eller passivs historiske pris er, skal dagsværdi fortælle os, hvad værdien er, på det tidspunkt regnskabet aflægges. Efter overgangen til det formueorienterede regnskabsparadigme i IASB i 1989 og Årsregnskabsloven fra 2001 (Elling, 2010: 147), er det nu blevet klart, at måling af dagsværdi er den foretrukne metode fra lovgivers side. Fordelene er mange, men der er også begrænsninger for aflæggelse af regnskaber til dagsværdi. Men det primære mål er, at igennem regnskabet, vise virksomhedens værdi.

1.2 Indledning

Alle børsnoterede virksomheder i Danmark skal aflægge sine regnskaber i henhold til internationale regnskabsstandarder International Financial Reporting Standards (IFRS). Det er den uafhængige organisation International Accounting Standards Board (IASB) der, i samarbejde med interessenter

---

¹ http://www.denstoredanske.dk/Samfund,_jura_og_politik/%C3%98konomi/Regnskab_og_revisi%C3%B8ring

over hele verden, skriver og udgiver regnskabsstandarderne. IASB har som hovedformål at udvikle internationalt accepterede, forståelige regnskabsstandarder, der holder et højt kvalitetsniveau².

IASB overtog i 2001 arbejdet efter International Accounting Standards Committee (IASC), der tidligere har udgivet regnskabsstandarder IAS. Disse standarder er stadig gældende, men IASB arbejder med at erstatte de gamle standarder med nye.

Der er bred enighed om, at IFRS er komplekse og stiller meget høje krav til regnskabsaflæggere. I tillæg til høje krav kompliceres regelsættet yderligere af, at der ofte mangler konsekvens imellem standarderne eller at der findes principper for de samme emner i forskellige standarder. Et eksempel på det er reglerne om måling til dagsværdi, som i dag er at finde i alle de forskellige standarder, der omhandler elementer i regnskabsaflæggelsen, der enten kræver eller tillader måling til dagsværdi.

Derfor blev *IFRS 13 – Fair Value Measurement* i maj 2011 udsendt, og træder i effekt 1. januar 2013, under forudsætning af, at den bliver godkendt af EU. Den nye standard om dagsværdimåling, IFRS 13, er en del af den oprydning, der har til formål at gøre standarderne mere forståelig og anvendelige for brugerne. Reglerne for dagsværdi har indtil nu været spredt i de standarder der kræver eller muliggør dagsværdimåling, og IFRS 13's hovedformål er endegyldigt at definere dagsværdi og reducere kompleksiteten, samt fjerne inkonsekvensen i de nuværende standarder (IFRS 13: IN1). Derudover er det også et mål, at igennem samarbejde med the Financial Accounting Standards Board (FASB), for at nærme sig de amerikanske US GAAP-standarder, med en konsekvent definition på tværs af regelsæt.

Dermed er IFRS 13 ikke en decideret ny standard, da den hverken indskrænker brugen af eller kræver yderligere måling til dagsværdi i regnskabsaflæggelsen. Den tydeliggøre blot kommunikationen af nuværende regler for måling. Imidlertid er der dog en række nye krav til oplysning om metoder og inputs brugt ved dagsværdimålingen.

Spørgsmålet om, hvorvidt den nye standard faktisk forenkler, eller tvært imod vanskeliggør arbejdet for regnskabsaflægger, melder sig derfor.

---

² <http://www.ifrs.org/The+organisation/IASCF+and+IASB.htm>

1.3 Hypotese

IFRS bruger mange ressourcer på at udarbejde en ny standard, der i bund og grund ikke tilføjer noget nyt i IFRS-sfæren. Derfor er det interessant at undersøge, om den nye standard faktisk opfylder de mål der er sat, og om den berettiger de ressourcer der er lagt i arbejdet.

Indledningen fører frem til den følgende hypotese, med underspørgsmål, som afhandlingen baseres på:

”Konsekvensen af den nye IFRS 13 – Fair Value Measurement er en tydeliggørelse af de tidligere komplekse regler for dagsværdi i IFRS/IAS, og vil gøre udarbejdelsen af regnskabet lettere for regnskabsaflæggeren, så vel som forøge regnskabsbrugerens forståelse af det aflagte regnskab.”

Hypotesen undersøges med udgangspunkt i standarden IFRS 13 og IASB’s udarbejdelsesdokumenter i forbindelse med arbejdet med standarden. Da hypotesen søger at finde værdien af IFRS 13 for brugerne, skal underspørgsmålene belyse, hvad der skaber værdi i standarder og det følgende aflagte regnskab. Der opstilles følgende undersøgelsesspørgsmål for understøttelse af hypotesen:

1. Udvikling af IFRS 13

- 1.1 Hvorfor måler vi til dagsværdi?
- 1.2 Hvorfor er IFRS 13 blevet udarbejdet?
- 1.3 Hvordan har udarbejdelsesprocessen forløbet?

2. Standarden

- 2.1 Hvad indeholder og indebærer IFRS 13?
- 2.2 Hvad er de væsentlige ændringer i forhold til de tidligere dagsværdi-regler? Hvad er nyt?

3. Regnskaber og information

- 3.1 Hvad siger teorien om regnskabsbrugernes informationsværdi af regnskaber?
- 3.2 Hvordan kan regnskabet bedre opfylde brugernes informationsbehov?

4. Konsekvenser for regnskabsaflæggere og -brugere

- 4.1 Repræsenterer IFRS 13 en større målopfyldelse for regnskabsbrugerne?
- 4.2 Repræsenterer IFRS 13 en tydeliggørelse af de komplekse dagsværdiregler for regnskabsaflæggeren?

1.4 Afgrænsning

I forbindelse med afhandlingen opstår spørgsmål, som ligger tæt op mod problemfeltet, men som afhandlingen ikke vil omhandle.

Afhandlingen kigger på konsekvenserne af den nye IFRS 13, hovedsagelig for regnskabsaflæggere og -brugere. Den afgrænser sig derfor fra andre interessenter, herunder revisorer.

Videre vil afhandlingen fokusere på danske virksomheder og deres interessenter, hovedsagligt danske investorer. Dette gøres, for at gøre undersøgelsen mere konkret og relevant. Derudover lægges fokus på store, børsnoterede virksomheder. Selvom mindre og mellemstore, børsnoterede virksomheder er pålagt at aflægge regnskaber efter IFRS og, at store, ikke børsnoterede virksomheder kan vælge at aflægge efter IFRS, tages der primært udgangspunkt i store, børsnoterede virksomheder.

Afhandlingen tager udgangspunkt i IASB's begrebsramme og IFRS-regelsættet, andre relevante regnskabsreguleringer, som US GAAP og Årsregnskabsloven behandles ikke, med mindre det omhandler de direkte ligheder eller forskelle set i IFRS.

1.5 Metode

I det følgende afsnit vil afhandlingens metodiske overvejelser gennemgås.

1.5.1 Dataindsamling

Dataindsamlingsteknikker kategoriseres efter mange kriterier, men afhandlingen har valgt at følge Ib Andersens (Andersen, 2008) inddeling hvor data inddeles i:

- Primære eller sekundære data
- Kvantitative eller kvalitative data

Opdelingen i primære og sekundære data afhænger, om afhandlingens forfatter selv har medvirket i udarbejdelsen af data, som betegnes primære data. Sekundære data er al data, som er indsamlet og udarbejdet af andre personer, forskere, virksomheder eller institutioner. Da denne opgave ikke indeholder data indsamlet af opgaveskriveren selv, anvendes der derfor kun sekundære data.

Kildekritik er følgelig en væsentlig del af dataindsamlingen, og der er lagt vægt på vigtigheden af dette. De anvendte kilder er, udover publikationer fra IASB, lærebøger brugt på cand.merc.aud., vidt anerkendte teorier, samt artikler fra tidsskrifter, som har gennemgået et peer review (fagfællebedømmelse). Disse kilder anses alle for at være af høj kvalitet og pålidelige.

Kvantitative data betegnes som alle data som kan måles og summeres i tal, modsat er kvalitative data hovedsagligt tekstkilder. Der vil i afhandlingen tages udgangspunkt i kvalitative data, bøger, artikler og skriftligt materiale fra IASB og andre organer for regnskabsregulering.

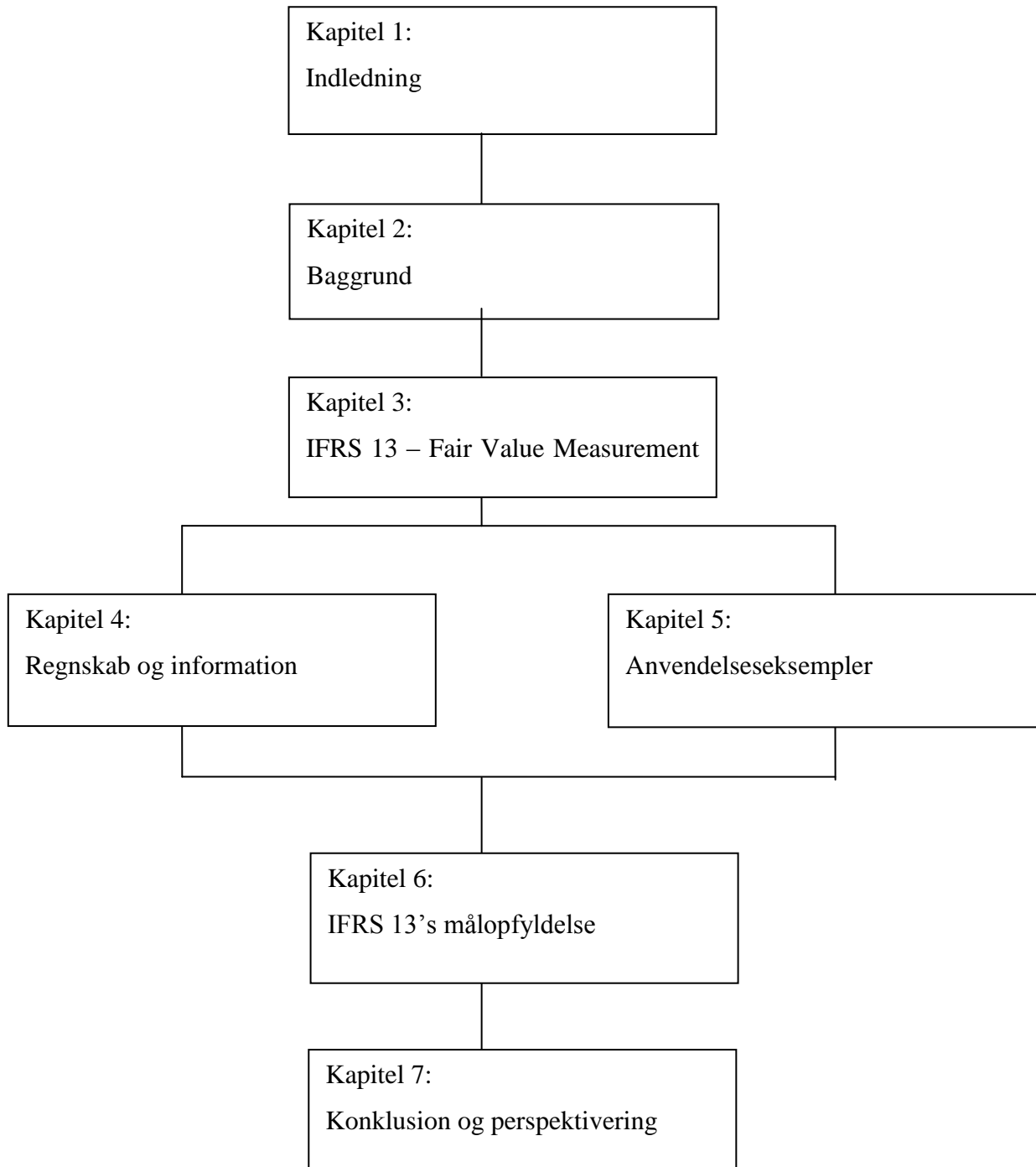
1.5.2. Teori

Den anvendte teori i afhandlingen er valgt for at belyse problemstillingen.

Da problemstillingen tager udgangspunkt i en nytteværdi-synsvinkel på regnskabet, søger den anvendte teori at afklare, hvad der gør regnskabet nyttigt. Afhandlingen starter med de teoretiske argumentationer for dagsværdi som begreb, set i lys af regnskabets kvalitetsmål og økonomisk teori. Videre ser afhandlingen på teorier omkring regnskabet som en socialt konstrueret, objektiv fremstilling af virkeligheden. I lyset af dette ses der på teorier om information, som kan forklare nytteværdien af regnskaber.

Udover de teoretiske dele af afhandlingen, er det anvendt relevante empiriske undersøgelser, der kan underbygge de teoretiske elementer.

1.6 Afhandlingens opbygning

2. Baggrund for og udvikling af IFRS 13

I det følgende kapitel vil baggrunden og begrundelsen for brugen af dagsværdi med udgangspunkt i IASB's begrebsramme³ og det formue- og præstationsorienterede regnskabsparadigme, samt en gennemgang af arbejdet med IFRS 13, blive gennemgået.

IASB's begrebsramme fra 1989 bygger på FASB's arbejde med udviklingen af en referenceramme for regnskabsaflæggelse, et projekt som kørte mellem 1978-85 (Elling 2010: 194), som *"fastlægger de begreber der ligger til grund for udarbejdelse og præsentation af årsregnskabet til eksterne regnskabsbrugere"* (Begrebsrammen, afsnit 1).

2.1 Hvorfor måler vi til dagsværdi?

2.1.1 IASB's begrebsramme

Regnskabs mÅlsætning er at give information om virksomhedens finansielle stilling (Begrebsrammen, 12). IASB's begrebsramme starter med at definere regnskabsbrugerne og deres informationsbehov (niveau 1). Regnskabsbrugerne er en heterogen gruppe, der består af både primære og sekundære interessenter, som har forskellige ønsker og krav til regnskabet og dets informationer. Fælles for regnskabsbrugerne er dog, og særligt for de primære interessenter, at de skal kunne tage økonomiske beslutninger på baggrund af informationerne givet i regnskabet.

De primære interessenter har indskudt kapital og/eller arbejdskraft, eller erhvervsmæssig kontakt til virksomheden, og er derfor interesseret i selskabets økonomiske stilling, fordi det direkte påvirker deres velfærd. Investorer er en stor del af denne gruppe, da disse skal tage det primære valg om at købe, beholde eller sælge ejerandele i virksomheden. Derudover anses ansatte og potentielle ansatte som primære interessenter, da deres personlige indkomst afhænger af virksomhedens finansielle stilling. Kunder og leverandører har også en primær interesse i virksomheden, da deres forretningsdrift påvirkes direkte af virksomheden.

De sekundære interessenter har ikke en direkte økonomisk interesse i virksomheden, men er af forskellige grunde optagede af, hvordan virksomheden præsterer. Dette gælder offentligheden generelt, som drager nytte af, at virksomheden eksisterer på markedet, for eksempel fordi den

---

³IASB Conceptual Framework

skaber arbejdspladser og sælger varer og tjenesteydelser. Myndighederne er interesserede i virksomhedens aktiviteter, da de tager beslutninger om primært lovgivning og skattepolitik på baggrund af information om erhvervslivet.

Interesserterne har, med baggrund i sine forskellige interesser, også forskellige behov samt krav til regnskabet indhold. Mens en leverandør er interesseret i likviditet og muligheden til at få sine fordringer betalt, kan offentligheden være mere optaget af den langsigtede overlevelse og fortsatte drift, samtidig som en investor kan have mest informationsværdi af overskud og overskudsfordeling for at tilgodese sine såvel kort- som langsigtede mål om at få udbetalt dividende og kurstilvækst. Regnskabet skal tilgodese alle disse informationsbehov, men det vil aldrig være muligt at opfylde alle informationsbehov fuldt ud.

Regnskabsbrugerne vil hovedsagligt bruge informationerne i regnskabet til kontrol- og prognoseformål. (Elling, 2009: 199) Udover at kunne kontrollere virksomhedens historiske ressourceforbrug og ledelses forvaltning af den indskudte kapital, skal regnskabsbrugeren kunne bruge regnskabet til at skabe egne forudsætninger for den fremtidige drift og evnen til at generere pengestrømme i fremtiden. Prognoseopgaven er særlig relevant for nuværende og potentielle investorer, da den fremtidige indtjeningsevne er direkte forbundet med afkast på investering.

En yderligere problematisering består i, at ikke alle læsere af regnskabet har den samme forudsætning for at forstå og anvende de informationer der gives.

Problemstillingen med de heterogene grupper og deres informationsbehov løses i praksis ved, at regnskabet henvender sig til den umiddelbart vigtigste interessent - investorerne, der indskyder risikovillig kapital i virksomheden. Det antages, at hvis disse interessenter får opfyldt sine krav, er også de fleste behov hos de øvrige interessenter dækket (Begrebsrammen, 10). Derudover påpeges det, at der under udarbejdelsen skal tages udgangspunkt i, at læseren har rimelig kendskab til regnskabsvæsen, samt vilje til at sætte sig ind i de informationer der gives (Begrebsrammen, 25).

Det er altså slået fast i begrebsrammens niveau 1, at investorernes informationsbehov primært skal tilgodeses i regnskabet. Begrebsrammen definerer videre, i niveau 2, hvilke kvalitative egenskaber regnskabet skal have for at kunne opfylde disse behov. Her fastlægges de krav, regnskabet skal opfylde for at have værdi, og for at informationer skal være nyttige for læseren.

2.1.2 Regnskabet kvalitative egenskaber

De fire fundamentale egenskaber som årsregnskabet skal opfylde er: forståelighed, relevans, pålidelighed og sammenlignelighed (Begyndelsesrammen, 24). Disse fire egenskaber ses som de primære krav, der skal tilfredsstilles før regnskabet kan have nytteværdi for brugeren.

Forståelighed – Den information der indgår i regnskabet skal være forståelig for læseren, og skal gives med en klarhed der kræves for at afdække de økonomiske forhold. Selvom regnskabet skal være forståeligt, påpeger begrebsrammen samtidig, at væsentlig⁴ information ikke kan udelades, blot fordi den er svær at forstå.

Relevans – Al relevant, men kun relevant, information skal indgå i regnskabet. Begrebsrammen (afsnit 26) definerer relevant information som information, der har betydning for de økonomiske beslutninger, der tages på baggrund af informationerne i regnskabet. Dermed skal al information, der kan påvirke økonomiske beslutninger, medgå i årsrapporten.

Pålidelighed – Et fejlfrit og fordomsfrit regnskab er en forudsætning for, at informationen i regnskabet kan anvendes til kontrol- og prognoseformål.

Sammenlignelighed – Den sidste af de fire fundamentale egenskaber lægger vægt på vigtigheden af, at læseren af regnskabet skal have mulighed for at sammenligne regnskaber på tværs af regnskabsår og på tværs af virksomheder.

De fire fundamentale egenskaber understøttes af de supplerende egenskaber, som særligt bidrager til at uddybe kvaliteten pålidelighed. De supplerende egenskaber gennemgås i det følgende afsnit.

Troværdig repræsentation – Begrebet troværdig repræsentation går hånd i hånd med pålidelighed. Den information der angives i regnskabet, skal indfange den økonomiske substans i de begivenheder der beskrives. Mens begrebet pålidelighed leder tankerne hen på en objektiv sandhed, er troværdig repræsentation en tilkendegivelse af, at regnskabet aldrig kan give 100 % retvisende og pålidelige informationer, og at den troværdige repræsentation er ligeså vigtig i en verden, hvor objektiv information ikke altid er tilgængelig (Whittington, 2008).

---

⁴ Tærskelværdien væsentlighed præciseres senere i afsnittet

Indhold frem for formalia – En uddybelse af troværdig repræsentation, der understreger, at det ikke er navn eller betegnelse der definerer en transaktion eller aftale, men dens reelle form og indhold.

Neutralitet – Informationen i regnskabet skal være neutral og fordomsfri, altså fri for påvirkninger fra regnskabsaflæggeren, som følge af et ønske om at vise et vist billede eller opnå givne nøgletal.

Forsigtighed – Regnskabsaflægger skal finde en balance, når det gælder forsigtighed. Man skal udvise forsigtighed ved vurdering af fremtidige aktiviteter, men samtidig ikke være for forsigtig, da dette vil gå ud over neutraliteten.

Fuldstændighed – Inden for rammerne af tærskelværdierne, som beskrevet nedenfor, skal oplysningerne i regnskabet være fuldstændige, og vise det fulde billede af de begivenheder der beskrives.

Rettidighed – Rettidighed er en overvejelse mellem relevans og pålidelighed (Begrebsrammen, 43). Nogle gange er regnskabet nødt til at indeholde information, der ikke er pålidelig, fordi den indeholder aspekter, der først vil blive sikre i fremtiden, men af hensyn til relevans for beslutningstagere skal informationen alligevel medtages. Pålidelig information, der ikke afleveres rettidigt, er irrelevant for regnskabsbrugeren, mens relevant information, der leveres rettidigt, kan vise sig at være upålidelig.

Tærskelværdierne væsentlighed og ”nytte højere end omkostninger” er grænseværdier for hvornår oplysninger skal medtages i regnskabet. En oplysning er væsentlig, hvis den kan udgøre en forskel for de beslutninger, der tages med udgangspunkt denne oplysning. Regnskabsaflægger kan vælge at udelade information, der ikke anses som væsentlig, simpelthen fordi det vil føre til et for omfattende regnskab, men en meget lille post, fx en lille varekreditor, kan ikke udelukkes, fordi den er en del af en større gruppe - alle varekreditorer.

Den anden tærskelværdi, nytte over omkostninger, gælder mest for små virksomheder. Det kan være omkostningsfuldt at fremskaffe og bearbejde oplysninger til regnskabet, og hvis oplysningerne ikke er relevante, eller har en nytteværdi for læseren, kan de udelades. Dette ses i praksis i

årsregnskabsloven, hvor der stilles betydelig større indholds- og oplysningskrav til årsregnskabet for store virksomheder end for små og mellemstore virksomheder.

2.1.3 Dagsværdibegrebet og begrebsrammen

Begrebsrammen nævner dagsværdimåling som en metode til måling af regnskabets elementer (benævnes realisationsværdi), men kun som en målemetode blandt flere, og ingen målemetoder gives præference over andre.

Den hovedsaglige problemstilling når det gælder målemetoder er afvejningen mellem relevans og pålidelighed. Det er intuitivt, at en måling baseret på historisk kostpris er meget pålidelig, mens den kan være lidt relevant i forhold til markedet på målingstidspunktet. På den anden side er en dagsværdimåling meget relevant, da den fortæller noget om værdien for virksomheden lige nu, mens informationen er mindre pålidelig, da den sjældent objektivt kan findes.

Relevans og dagsværdi går derfor hånd i hånd, og forklarer, hvorfor mange af IASB's standarder kræver, eller tillader, dagsværdimåling på flere områder i dag, særlig når det gælder finansielle instrumenter. Fordi finansielle instrumenter hyppigt ændrer værdi, er det vigtigt for de beslutninger der tages på baggrund af rapporteringen, at dens værdiurderinger er opdaterede og ikke baseres på en historisk kostpris.

I tillæg til de fundamentale egenskaber *relevans* og *pålidelighed*, kan dagsværdibegrebet også diskuteres sammen med de supplerende kvalitative egenskaber. For regnskabets krav om at skulle give et retvisende billede, som også er præciseret som grundprincip for dansk regnskabsaflæggelse i Årsregnskabslovens (ÅRL) § 11, giver det på den ene side god mening at kræve måling til dagsværdi, mens det på den anden side går ud over den troværdige repræsentation, på samme måde som det afvejes mellem relevans og pålidelighed.

Pålideligheden i målinger til dagsværdi er et kritisk punkt. Dagsværdimålinger foretaget på baggrund af informationer på niveau 1 i dagsværdihierarkiet (se afsnit 3.3.3 om dagsværdihierarkiet) er pålidelige, fordi de bygger på almen kendt information, men det er også i de mere usikre niveau 3-målinger, at målinger til dagsværdi mister sin pålidelighed og skaber usikkerhed for regnskabsbrugeren.

Princippet om forsigtighed kræver, at der udvises omhu i de skøn der foretages i forbindelse med måling til dagsværdi. Dette, sammen med neutralitet, stiller store krav til regnskabsaflæggerens arbejde med værdiansættelsen og underbygges af, at der stilles store krav til noteoplysninger i forbindelse med dagsværdimålinger.

Begrebsrammen fremhæver (afsnit 45), at der i praksis altid er tale om en afvejning mellem de forskellige kvalitative egenskaber. Dette tydeliggøres når der er tale om dagsværdi, da én kvalitetsegenskab ofte må vige, for at en anden skal kunne opfyldes. Skøn i sig selv undergraver ikke regnskabs troværdighed. I sidste ende er det et professionelt skøn der bestemmer, hvordan regnskabet skal udføres for at opfylde det primære mål: at give information om virksomhedens finansielle stilling.

Begrebsrammen tilsiger endvidere, at overvejelser omkring måling skal tages med udgangspunkt i om virksomheden bruger et økonomisk eller fysisk kapitalbegreb (et fysisk kapitalbegreb kræver måling til historisk kostpris). Disse begreber stammer fra de to regnskabsparadigmer, der gennemgås i det følgende, hvor det præstationsorienterede regnskabsparadigme repræsenterer et fysisk kapitalbegreb, mens det formueorienterede regnskabsparadigme repræsenterer et økonomiske kapitalbegreb.

2.2 Det præstations- og formueorienterede regnskabsparadigme

2.2.1 Det præstationsorienterede regnskabsparadigme

At basere regnskabet på en transaktionstankegang, altså på aktiviteter i virksomheden, er intuitivt og kan forklare, hvorfor det præstationsorienterede regnskabsparadigme har været svært populært. Paradigmet anskuer virksomheden som en transformationsproces (Elling, 2009: 81), hvor fysiske ressourcer forbruges, og et færdigt produkt eller service er resultatet. I denne proces anses virksomheden som den transformerende enhed, og regnskabet skal afspejle de ressourcer, der er forbrugt i transformationen og, hvilke indtægter der stammer fra processen. Målet er, at sælge sine varer eller tjenesteydelser for flere penge end der er indgået i ressourceforbruget, og virksomhedens succes måles i dens evne til at skabe et overskud i transformationsprocessen.

Denne transaktionstankegang baserer sig på historiske kostpriser, og kaldes derfor også den historiske kostprismodel. Man måler ressourceforbrug på baggrund af, hvad det har kostet virksomheden at anskaffe ressourcerne, og resultatopgørelsen er den primære kilde til denne information. Aktiver forbruges i transformationsprocessen, og paradigmet baserer sig på periodiseringsprincippet (accrual accounting), hvilket gør balancen til en sekundær opsamlingsplads for uforbrugte ressourcer i regnskabet. Dette kan illustreres ved afskrivning. Et aktiv anskaffes og aktiveres i balancen til kostpris, i følgende perioder *forbruges* aktivet i transformationsprocessen og afskrivningerne periodiserer, eller fordeler, omkostningerne mellem de perioder aktivet forbruges, fordi paradigmet gør brug af matchingprincippet. Afskrivningerne repræsenterer derfor periodens udgifter medgået i transformationsprocessen, og aktivets plads i balancen anses kun som opsamling mellem perioder. Aktivets kostpris er derfor det væsentlige, da det er den betalte pris der skal bruges til omkostningsberegning i de efterfølgende perioder.

Fordi regnskaber udviklet under den transformationsbaserede tankegang baserer sig på historiske informationer, er informationsværdien primært egnet til kontrolformål. Virksomhedens indtjeningssevne bedømmes ud i fra dens evne til at producere varer eller tjenesteydelser og sælge disse til en pris højere end det har kostet at anskaffe de ressourcer, der er medgået til produktionsprocessen. Selvom denne information er væsentlig for at vurdere virksomhedens evner og dygtighed i produktion, kritiseres den transaktionsbaserede model for at have ringe prognoseværdi. Det er svært at sige noget om fremtiden, når informationerne i regnskabet udelukkende baserer sig på tidligere begivenheder og fokuset ligger på de historiske værdier. Det formueorienterede paradigme er derfor opstået, som et modsvar på de mangler det præstationsorienterede paradigme har.

2.2.2 Det formueorienterede regnskabsparadigme

John Hicks lagde i 1939 det første grundlag for tankegangene i det formueorienterede regnskabsparadigme. Paradigmet er baseret på indkomstbegrebet i Hicks' bog "*Value and capital*". Indkomst defineres ifølge Hicks med: "*A man's income is the maximum value he can consume during a week and still be as well off at the end of the week as he was at the beginning.*" (Elling, 2009: 148), og hovedpointen er, at det er vedligeholdelse af kapital, der er det vigtigste når

økonomisk indkomst skal måles. Indkomst skal dermed ikke måles ved hjælp af det overskud transformationsprocessen medfører, men som forøgelse af nettokapitalen i perioden.

Dette er grundtanken i det formueorienterede regnskabsparadigme: virksomhedens nettoaktiver repræsenterer virksomhedens værdi, og stigninger i disse er den reelle indkomst.

Derfor er balancen den primære opgørelse i regnskabet. I balancen finder man aktiver og forpligtelser samt egenkapital. Nettoaktiver defineres som aktiver fratrukket forpligtelser og er lig med egenkapitalen. Stigninger i nettoaktiver/egenkapital betegnes totalindkomst, og er periodens indkomst.

$$\begin{aligned} \text{Aktiver} - \text{Forpligtelser} &= \text{Nettoaktiver} = \text{Egenkapital} \\ \text{Nettoaktiver ultimo} - \text{Nettoaktiver primo} &= \text{Totalindkomst} \end{aligned}$$

Som en konsekvens af dette bliver resultatopgørelsen en sekundær opgørelse, der skal opsamle de transaktioner og begivenheder der medfører ændringer i aktiver og forpligtelser.

Formuetilgangen kræver, at elementerne i balancen måles til den værdi den har for virksomheden. Den historiske kostpris er derfor uden værdi i paradigmet. Balancen er fremadrettet og skal vise de fremtidige pengestrømme, der vil tilgå og fragå fra virksomheden og skal derfor måles derefter (Elling 2009: 142).

Vi kan igen bruge afskrivning for at illustrere tankegangen i paradigmet. Et aktiv anskaffes og aktiveres til anskaffelsesprisen. Når aktivet i efterfølgende perioder afskrives, består værdien i balancen som den fremtidige værdi aktivet har for virksomheden. Eftersom aktivet er anskaffet med en levetid på fem år, repræsenterer værdien efter afskrivningen det første år derfor de nettopengestrømme aktivet forventes at generere i næste fire år.

Nu kan man, med rette, spørge, hvorfor den historiske kostpris skal bruges som indgangsværdi ved aktivering. Forklaringen ligger i markedet. Fremtidige pengestrømme måles sædvanligvis ved hjælp af kapitalværdi, hvor alle fremtidige pengestrømme tilbagediskonteres for at få nutidsværdien. Under antagelsen af at markeder er perfekte og under fuld information, vil aktivets pris afspejle alle antagelser om fremtidige pengestrømme, og risiko vil afspejles i den anvendte diskonteringsfaktor.

Derfor kan et aktiv aktiveres til kost-/markedspris, da denne pris antages at afspejle dagsværdien på anskaffelsestidspunktet og markedets vurdering, af hvilke pengestrømme aktivet vil generere.

Denne antagelse kræver dog, at markeder er komplette og under fuld information, hvilken ikke passer med virkeligheden. Det tætteste vi kommer på komplette markeder i praksis er kapitalmarkeder, som for eksempel børsnoterede værdipapirer og råvarer, der handles aktivt, og dermed er finansielle aktiver og forpligtelser det der hovedsagligt måles til markedsværdi i regnskabet i dag. Til trods for, at der ikke eksisterer perfekte markeder anses markedsværdien som en god målingsmetode, fordi den er neutral og fri for bias fra regnskabsaflæggeren (Elling, 2009: 160).

Det formueorienterede regnskabsparadigme er det valgte paradigme af standardsættere, internationalt siden 1989 med IASB's begrebsramme og i Danmark fra Årsregnskabsloven i 2001.

2.2.3 Paradigmeskift

Et paradigme defineres som en tænkemåde, eller et system af tanker og sammenhænge⁵, altså en måde at anskue virkeligheden, særlig som deles af forskere på et område. Overgangen fra det præstationsorienterede til det formueorienterede paradigme repræsenterer det Thomas Kuhn (1962) kalder et paradigmeskift. I paradigmeskiftet ændres de grundlæggende tanker, men i en overgangsfase kan de to paradigmer konkurrere og sameksistere, fordi ikke alle brugerne af paradigmerne er enige i skiftet. Dette kan vi se i skiftet mellem det præstations- og formueorienterede paradigme, hvor ikke hele fagfællesskabet er enige om, at det er det formueorienterede paradigme, der er det mest hensigtsmæssige. Udover dette er den historiske kostprismodel foretrukket blandt professionelle regnskabsbrugere, investorer, der i høj udstrækning anvender paradigmets tankegang når de udvikler sine prognoser for fremtiden (Elling, 2009: 124). Dette kommer også frem i en undersøgelse udført af Henrik Steffensen, hvor en respondent, en aktieanalytiker, svarer, at man *"bruger tid på at justere tallene tilbage til principperne før IFRS"* (Steffensen, 2011: 38)

Dette viser, at vi ikke kan tale om et komplet paradigmeskift indenfor regnskabsteori, da vi hverken kan påstå, at der er konsensus omkring begrebssættet eller at alle brugere anvender tankegangen i det formueorienterede paradigme.

---

⁵ http://www.denstoredanske.dk/Samfund._jura_og_politik/Filosofi/Filosofiske_begreber_og_fagudtryk/paradigme

2.3 Hvorfor er IFRS 13 blevet udarbejdet?

Herudaf er det forståeligt, hvorfor dagsværdi er et begreb standardsætterne lægger vægt på, da det jo favner vigtigheden i det formueorienterede paradigme, at balancen skal måle virksomhedens værdi og ikke de historiske kostpriser. Baggrunden for IFRS 13 er dog ikke at fremme anvendelsen af dagsværdi, men en tydeliggørelse af begrebet og at samle alle retningslinjer omkring dagsværdi i en enkelt standard (IFRS 13: 1).

I dag er dagsværdi enten krav eller mulighed i en række standarder, blandt andet IAS 39 og IFRS 7, der omhandler finansielle instrumenter, IFRS 5 – Anlægsaktiver for salg og IAS 40 – Investeringsejendomme. Da der ikke har været fuldstændig konsensus mellem de forskellige standarders definition af dagsværdi, hvordan dagsværdi skal måles samt oplysningskrav, besluttede IASB i 2005 at udvikle en ny IFRS som skal samle reglerne. Den nye standard bliver gældende 1. januar 2013, såfremt den bliver godkendt af EU.

2.4 Hvordan har udarbejdelsesprocessen forløbet?

I det følgende vil udarbejdelsen af IFRS 13 gennemgås og dermed også en gennemgang af, hvordan brugerne af standarden har haft indvirkning på processen.

I september 2005 blev det besluttet at starte arbejdet med et projekt, der skulle resultere i en samlet definition og anvendelse af begrebet dagsværdi i IFRS-standarder, samt at skabe konvergens mellem internationale (IFRS) og amerikanske (US GAAP) standarder. Udvalget publicerede i november 2006 et discussion paper med invitation til kommentarer fra interessenter. Dette indledende discussion paper diskuterer forskelle mellem nuværende principper om dagsværdi i IFRS, og hvordan disse skal ændres for at harmonere bedre med US GAAP. Der tages udgangspunkt i den amerikanske standard for dagsværdi, FAS 157, som allerede blev udstedt i 2006, fordi denne er gennemarbejdet og repræsenterer de samme pointer, som den nye IFRS-standard skal bruge. IASB modtog efter første runde 136 kommentarbrev som respons på de første synspunkter, og med udgangspunkt i disse svar påbegynder arbejdet med det første exposure draft, det første udkast til standarden. Under arbejdet med udkastet rammer finanskrisen, og en række yderlige problemstillinger melder sig. IASB nedsætter derfor i maj 2008 et panel til at arbejde med, hvordan dagsværdiansættelser kan foretages når der ikke findes et aktiv marked. Dette arbejde bliver indarbejdet i den færdige standard. Det første udkast (exposure draft) til standarden bliver

publiceret i maj 2009 og efter en runde med respons bliver det andet udkast, med forslag til yderligere oplysningskrav på niveau 3-målinger, udsendt i juni 2010. Disse runder med forslag og kommentarer fra brugerne ender med, at den færdige standardtekst bliver publiceret i maj 2011.

IASB's Project Summary and Feedback Statement opsummerer arbejdet med standarden. En gennemgang af rapporten viser, at IASB i høj grad tager respons fra standardbrugerne alvorligt, og laver de nødvendige ændringer, der kan gøre standarden mere opklarende og letforståelig. Der er ikke tale om, at respondenterne har mulighed for at lave ændringer i de grundlæggende principper sat af IASB, men der har været mulighed for at lave ændringer i de konkrete krav i løbet af udarbejdelsesprocessen. I det følgende vil nogle af de kommentarer og responser gennemgås for at illustrere, hvordan arbejdet med udviklingen af standarden har forløbet.

Når der er tale om standardens definition af dagsværdi som en exit-pris, blev der diskuteret og stillet spørgsmål fra respondenterne om, hvorvidt det giver mening, at anvende en exit-pris også ved første indregning. IASB forklarer i sit project summary, at det har været overvejet at lave to definitioner på dagsværdi, en entry-pris til brug ved første indregning, og en exit-pris til efterfølgende målinger. Men efter vurderinger, hvor hovedargumentet har været, at der i langt de fleste tilfælde ikke er en væsentlig forskel på entry- og exit-prisen, er der besluttet at beholde exit-pris-definitionen.

I det første udkast til standarden gik IASB bort fra princippet i den amerikanske GAAP, hvor man skal bruge det primære marked som udgangspunkt for dagsværdimålingen, men hellere at det mest fordelagtige marked skulle anvendes. Her gik responserne på, at de fleste af standardbrugerne foretrak tilgangen i US GAAP, og IASB besluttede derfor at følge US GAAP og brugernes ønsker, og ændre standarden til at det primære marked skal danne udgangspunkt i de tilfælde, hvor virksomheden ikke handler på dette marked, og der er beviser for at det anvendte marked ikke er det primære.

Der var også uenigheder mellem det første udkast og respondenterne om, hvorvidt finansielle instrumenter i en portefølje skulle måles på individuel- eller porteføljebasis. Også her har IASB lavet ændringer i standarden, i form af en undtagelse til hovedregelen. Selvom hovedprincippet stadig er, at instrumenter skal måles på individuel basis, for ikke at tage virksomhedsspecifik benyttelse med i dagsværdimålingen, blev der lavet en undtagelse i standarden. Det er derfor muligt

at måle finansielle instrumenter i en portefølje med udgangspunkt i, hvilke andre instrumenter der er i porteføljen, som et led i virksomhedens risikostyring.

Når det gælder oplysningskrav, og særlig ved niveau 3-målinger, var der uenighed blandt interessenterne. Regnskabsbrugerne så gerne, at der var flere krav til følsomhedsanalysen ved niveau 3-målinger, mens regnskabsaflæggere og revisorer generelt mente, at en sådan følsomhedsanalyse ville medføre større omkostninger ved udarbejdelsen end der vil gavne regnskabsbrugerne. IASB har valgt at tilgodese regnskabsbrugernes informationsbehov og de udvidede oplysningskrav er en del af IFRS 13, da IASB's cost benefit-overvejelser peger på, at fordelene ved det øgede informationsudbud overstiger omkostningerne for virksomhederne.

3. IFRS 13 – Fair Value Measurement

Det følgende kapitel gennemgås den nye standard og hvilke ændringer, der er lavet, i forhold til de tidligere regler på området. Kapitlet er bygget op på samme måde som standarden - den starter med definitionen af dagsværdi, går videre til, hvilke områder standarden anvendes på, og fortsætter med standardens væsentligste del: måling. Derefter gennemgås reglerne omkring oplysningskrav.

Da standarden endnu ikke er tilgængelig på dansk, bygger kapitlet på den engelske standardtekst. Der vil derfor nok være forskelle mellem enkelte begreber og vendinger brugt her i opgaven og den oversatte IFRS 13 på dansk. Engelsk er dog standardens sprog, og det er denne der tages udgangspunkt i, både i denne afhandling og i praksis.

3.1 Definitionen af dagsværdi

I IFRS 13 defineres dagsværdi (IFRS 13: 9):

”Fair value is the price that would be received to sell an asset or paid to transfer a liability in an orderly transaction between market participants at the measurement date.”

Definitionen er altså den aktuelle afståelsespris på balancedagen. Den væsentligste ændring, i forhold til tidligere definitioner, er altså, at der er tale om en exit-pris, og ikke en købspris eller en intern, virksomhedsspecifik pris, men den pris aktivet eller forpligtelsen har på markedet.

Det er derfor uden betydning, hvilke intentioner virksomheden har ved at eje aktivet eller forpligtelsen. Det er for et aktiv ligegyldigt, om virksomheden har anskaffet det for at anvende det i almindelig forretningsdrift (”highest and best use”), eller om det er en strategisk investering, hvor aktivet anskaffes for at holdes udenfor markedet, for eksempel for at kontrollere konkurrence. Det skal alligevel måles til den værdi, markedet vil ansætte aktivet til. På samme måde er det ligegyldigt, hvorvidt virksomheden agter at holde er forpligtelse til udløb, eller opfylde den før tid. Tidligere definitioner af dagsværdi gjorde det muligt for virksomheder at måle dagsværdien af en forpligtelse til den aktuelle pris, der skulle betales for at opfylde forpligtelsen på balancedagen og dermed kunne dagsværdien afspejle visse økonomiske fordele der eventuelt kunne opnås ved tidlig indfrielse. Den nye definition gør det klart, at der er en transaktion mellem markedsdeltagere, og

ikke mellem virksomhedens og dens kreditor, og disse økonomiske fordele skal ikke afspejles i dagsværdien.

Definitionen kræver at virksomheden skal identificere følgende elementer (IFRS 13: 10):

- a) aktivet eller forpligtelsen der skal måles,
- b) for ikke-finansielle aktiver, dets mest fordelagtige brugsmåde, og hvorvidt dette er på individuel basis eller sammen med andre aktiver,
- c) hvilket marked aktivet eller forpligtelsen ville udveksles på, og
- d) den korrekte målingsmetode.

Det fremgår også af definitionen, at værdien skal baseres på armslængde-transaktioner mellem uafhængige parter. Dette har implikationer særlig ved første indregning, hvor virksomheden skal gøre en vurdering af, hvorvidt den betalte pris (entry-prisen) kan anvendes som dagsværdi på første målingstidspunkt. For at kunne bruge kostprisen som dagsværdi kræver dette først og fremmest, at transaktionen ikke har foregået mellem nærstående parter og, at der ikke har været tale om en tvungen transaktion for nogen af parterne. Dernæst skal virksomheden vurdere det marked, hvor transaktionen har fundet sted, og om dette repræsenterer det primære marked for lignende transaktioner og, at regneenheden (unit of account) er den samme som ellers brugt i dagsværdimåling (IFRS 13: B4). Standarden indeholder dog ingen anvisninger om, hvordan man skal indregne tab eller gevinst ved en eventuel forskel mellem købspris og dagsværdi på anskaffelsestidspunktet, dette skal findes i standarden for det pågældende aktiv eller forpligtelse.

3.2 Anvendelsesområde

IFRS 13 anvendes når andre IFRS-standarder kræver eller tillader måling til dagsværdi (IFRS 13: 5), og stiller, som tidligere nævnt, ingen yderligere krav til dagsværdimåling i regnskabsaflæggelsen. De mest sete aktiver og forpligtelser der måles til dagsværdi i dag er værdipapirer, finansielle instrumenter, investeringsejendomme, anlægsaktiver ment for salg, diverse materielle og immaterielle aktiver, der skal eller kan måles til dagsværdi, aktiver og forpligtelser erhvervet i forbindelse med en virksomhedsoverdragelse samt biologiske aktiver og landbrugsaktiver.

Standardens målings- og oplysningskrav gælder ikke for (IFRS 13: 6):

- a) Aktiebaseret aflønning indenfor anvendelsesområdet for IFRS 2 – Aktiebaseret vederlæggelse,
- b) Leasingtransaktioner indenfor anvendelsesområder for IAS 17 - Leasingkontrakter,
- c) Målinger der ligner dagsværdi, men ikke er dagsværdi, for eksempel nettorealisationsværdi (IAS 2 – Varebeholdninger) eller genvindingsværdi (IAS 36 – Værdiforringelse af aktiver).

Derudover gælder standardens oplysningskrav ikke for (IFRS 13: 7):

- a) Aktiver i en pensions- eller personaleydelsesordning indenfor anvendelsesområdet for IAS 19 – Personaleydelser,
- b) Aktiver i en pensionsplan, som måles til dagsværdi indenfor anvendelsesområdet for IAS 26 - Pensionsordninger
- c) Visse aktiver, hvor genindvindingsværdi er dagsværdi med fradrag af salgsomkostninger, inden for anvendelsesområdet i IAS 36 – Værdiforringelse af aktiver.

Disse målings- og oplysningskrav findes stadig i de pågældende standarder og er ikke inden for omfanget i IFRS 13. I de standarder, hvor IFRS 13 erstatter definitioner samt målings- og oplysningskrav er der lagt referencer ind til IFRS 13, og samtidig er visse paragraffer blevet ændret, eller slettet, så der er sammenhæng mellem krav i standarderne.

3.3 Måling

3.3.1 Karakteristika ved det målte

I det følgende gennemgås de karakteristika ved det målte, der skal overvejes før selve værdiansættelsen finder sted. Baggrunden for at identificere de følgende egenskaber er mere intuitiv når man overvejer den engelske betegnelse *fair value*. Den danske oversættelse dagsværdi leder tankerne hen på en værdi *i dag*, som ikke rigtig favner den originale intension ved udtrykket. Fair value kunne oversættes som ”rimelig værdi”, da der er den reelle værdi der søges at finde, og ikke kun værdien på målingstidspunktet. Dette præciseres ikke fordi der er ønske om et nyt dansk begreb, men hvis man tænker på dagsværdi også som den ”rimelige værdi”, kan også nogle af pointerne i standarden give mere mening.

Ved måling til dagsværdi er første skridt at identificere det aktiv eller den forpligtelse der skal måles. Her skal virksomheden gøre sig klart, hvilke egenskaber ved aktivet eller forpligtelsen markedet ville tage hensyn til ved en værdiansættelse, og kun anvende disse egenskaber ved værdiansættelsen (IFRS 13: 11). For eksempel er det væsentligt for markedet, hvilken stand aktivet er i og eventuelle restriktioner for brug. Er der eksempelvis tale om en investeringsejendom, hvor virksomheden overtager ejendommen under betingelsen, at den skal bruges til en bestemt aktivitet, men denne restriktion ikke vil gælde for en eventuel ny ejer, skal restriktionen ikke påvirke dagsværdien af investeringsejendommen. Der skal altså ikke tages hensyn til virksomhedsspecifikke karakteristika ved det målte.

Ved identificeringen skal der også vurderes, om der er tale om, at aktivet eller forpligtelsen er individuelt eller en del af en gruppe, der ikke uden vanskeligheder kan brydes op.

Dernæst skal transaktionen defineres, og her definerer IFRS 13, hvilket marked der skal anvendes når man efter definitionen skal tage udgangspunkt i en transaktion mellem markedsdeltagere.

Det antages at udveksling af et aktiv eller en forpligtelse foretages i det *primære marked* for det pågældende aktiv/forpligtelse. Hvis der ikke eksisterer et primært marked, skal man tage udgangspunkt i det *mest fordelagtige marked* (IFRS 13: 16).

Det primære marked defineres som det mest aktive marked, hvor det pågældende aktiv/forpligtelse handles i størst volumen. Dette er valgt, fordi det er det mest likvide marked, og er det sted, hvor man kan forvente at finde den mest repræsentative værdi for dagsværdien. Der er i arbejdet med standarden blevet stillet spørgsmål omkring forskellen på det primære og mest fordelagtige marked, og IASB har præciseret, at som udgangspunkt er det marked virksomheden normalt bruger også det primære marked. Det er først, når der er beviser der tilsiger, at det anvendte marked ikke er det primære, at man skal foretage værdiansættelse med udgangspunkt i det primære marked, også selvom dagsværdien på det primære marked er lavere end prisen på det marked virksomheden normalt handler på. Dette forudsætter naturligvis, at virksomheden har tilgang til det primære marked.

Det betyder altså, at informationer fra det primære marked skal bruges i værdiansættelsen, såfremt det eksisterer og virksomheden har tilgang til dette.

I praksis kan dette ses, hvis virksomheden har tilgang til et mindre marked for aktiver/forpligtelser, hvor priserne er mere fordelagtige, men ikke alle markedsdeltagere har tilgang. I et marked, hvor

alle markedsdeltagere har tilgang, vil det øgede udbud og efterspørgsel sandsynligvis medføre, at de handlede priser på dette marked er lavere. Det antages derfor, at priserne på det mest aktive marked mere korrekt afspejler aktivet/forpligtelsens reelle dagsværdi, og denne skal anvendes til værdiansættelse, fordi det repræsenterer den reelle værdi. Dette går hånd i hånd med tankegangen om, at der ikke er tale om en virksomhedsspecifik måling, men en markedsmåling.

Den pris der vil opnås ved salg, ligegyldigt om salget foregår på det primære eller mest fordelagtige marked, skal ikke justeres for transaktionsomkostninger (IFRS 13: 25). Transaktionsomkostninger er ikke karakteristisk for aktivet/forpligtelsen, men for udførelsen af handlen. Derimod skal transportomkostninger medgå i dagsværdien, da dette er en del af den stand aktivet har for deltagerne på markedet. Dagsværdien skal derfor justeres for den eventuelle omkostning det vil medføre for virksomheden at transportere aktivet/forpligtelsen til det primære marked (IFRS 13: 26).

For ikke-finansielle aktiver skal der udover identificering af aktivets egenskaber og det primære marked, også identificeres aktivets bedste udnyttelse (highest and best use) (IFRS 13: 27-30). Igen er der tale om at værdiansættelsen skal baseres på markedet og ikke være en virksomhedsspecifik måling, aktivet skal værdiansættes på den måde markedet værdiansætter det, ikke ud i fra dens værdi for virksomheden. Virksomheden skal derfor vurdere, hvad aktivets bedste benyttelse er, under fysiske, lovmæssige og økonomiske begrænsninger.

De fysiske begrænsninger omhandler de fysiske karakteristika ved aktivet, som for eksempel en investeringsejendoms størrelse og beliggenhed.

Lovmæssige begrænsninger kan omhandle restriktioner for brug af aktivet der er reguleret i lov eller ved kontrakter, for eksempel regulering af investeringsejendommens anvendelse. Anvendes en investeringsejendom som erhvervsejendom, og der er mulighed for at bygge en boligejendom på grunden, som vil medføre, at grundens værdi stiger, skal denne værdi anvendes når dagsværdi fastsættes.

Eksisterer der ikke fysiske eller lovmæssige begrænsninger, skal der vurderes, om det vil give økonomisk mening at anvende aktivet på denne måde. Hvis den tidligere nævnte ejendom har både de fysiske potentialer og lovmæssige muligheder for at bygge boligejendom, men en rationel økonomisk beregning ikke vil finde det profitabelt at rive den nuværende ejendom og sætte en

boligejendom op, skal den nuværende brug være grundlag for dagsværdimålingen. Det skal altså også vurderes, om de omkostninger der vil medgå til at komme fra den nuværende anvendelse til bedste udnyttelse, stadig vil give det afkast markedet vil kræve.

Den bedste udnyttelse af det ikke-finansielle aktiv, der også maksimerer værdien, skal anvendes i værdiansættelsen. Man tager dog udgangspunkt i virksomhedens nuværende brug af aktivet, med mindre der er klare indikationer for, at dette ikke er den bedste udnyttelse.

Hvis den bedste udnyttelse af et aktiv er i sammenhæng med andre aktiver, skal dagsværdien måles på baggrund af, at aktivet benyttes sammen med andre aktiver, såfremt disse andre aktiver også er tilgængelige for markedet. Såfremt dagsværdien måles på baggrund af en gruppe, skal alle aktiver i denne gruppe, der måles til dagsværdi, baseres på måling i den samme gruppe.

For forpligtelser er grundprincippet for målingen, at der er tale om en overdragelse af forpligtelsen og ikke en afvikling/tilbagebetaling af forpligtelsen, så den der erhverver forpligtelsen skal opfylde de gældende krav. Derudover siger standarden, at i de tilfælde, hvor der ikke eksisterer et aktivt marked for forpligtelsen, skal der ved målingen tages udgangspunkt i det samme eller lignende instrument som holdes som aktiv af en anden part. Hvis forpligtelsen ikke holdes som aktiv af en anden part skal udgangspunktet i værdiansættelsen være en markedsdeltager der holder forpligtelsen. Uanset om det ene eller andet er tilfældet, skal forpligtelsen værdiansættes efter de målingsteknikker der angives i standarden.

Derudover præciserer standarden, at risikoen for misligholdelse (non-performance risk) ikke ændres efter overdragelse af en forpligtelse.

For virksomheder der holder en portefølje af finansielle aktiver og forpligtelser, og benytter disse til at modregne risici, er det tilladt at foretage en dagsværdi-vurdering på basis af et salg af hele nettobeholdningen (IFRS 13: 48). Dette gælder kun, hvis porteføljen indeholder aktiver og forpligtelser der ellers er omfattet af IAS 39 (IFRS 9). IASB præciserer, at et finansielt instruments dagsværdi ikke påvirkes af, hvordan virksomheden vælger at sammensætte dette i en portefølje, da dette er en virksomhedsspecifik måling og ikke en markedsmåling. Der er alligevel lagt en undtagelse ind, hvor nettopositionen kan bruges til dagsværdimålingen hvis virksomheden kan føre bevis for, at porteføljen bruges til modregning af risici og, at der er en sammenhæng mellem de

markedsrisici der modregnes (IFRS 13: 49). Der er samtidig et krav om, at hvis denne metode vælges, skal den følges konsekvent fra periode til periode.

3.3.2 Værdiansættelsesmetoder

Ved selve dagsværdimålingen skal virksomheden anvende hensigtsmæssige værdiansættelsesmetoder som er relevante for målingen og de tilgængelige informationer, og herunder maksimere brugen af observerbare inputs til målingen (IFRS 13: 61).

Der er tre grundlæggende værdiansættelsesmetoder, og disse tre skal anvendes under dagsværdimålingen. De tre gennemgås i det følgende. Hvis det er nødvendigt at tage brug af flere værdiansættelsesmetoder, skal de forskellige resultater målingerne giver, vurderes ud fra deres rimelighed og den dagsværdi, der rapporteres skal ligge indenfor det interval, som anses som mest repræsentativ for dagsværdien (IFRS 13: 63).

Den værdiansættelsesmetode der vælges, skal anvendes konsekvent for at sikre sammenlignelighed. Virksomheden er dermed sagt ikke forhindret fra at ændre værdiansættelsesmetode, hvis nye metoder kan resultere i en forbedret måling. Nye metoder kan være relevante, hvis der er tilgang til nye markeder eller informationer, ved ændringer i markedsforhold eller værdiansættelsesteknikker, eller hvis tidligere anvendt information ikke længere er tilgængelig (IFRS 13: 65). Ændringer i værdiansættelsesmetoder skal behandles på samme måde som en ændring i regnskabsmæssige skøn, som anført i IAS 8.

Markedsmetoden

Markedsmetoden til værdiansættelse tager udgangspunkt i markedet. Kurser og salgspriser er baseret på transaktioner i aktive markeder for identiske eller sammenlignelige aktiver og forpligtelser. Markedsmetoden anses som mest relevant for finansielle aktiver og forpligtelser, da der oftest er disse der handles på et aktivt marked.

Omkostningsmetoden

Under omkostningsmetoden vurderes den omkostning som ville afholdes, hvis virksomheden skulle anskaffe et lignende aktiv på målingstidspunktet, også kendt som genanskaffelsesværdi. Dette baseres på antagelsen om, at en køber af det pågældende aktiv vil værdiansætte dette baseret på,

hvad det ville koste at konstruere eller købe et aktiv med de samme egenskaber, justeret for forældelse.

Indkomstmetoden

Indkomstmetoden baserer sig på tilbagediskontering af pengestrømme, hvor fremtidige beløb konverteres til et nutidsbeløb. Der er flere metoder for tilbagediskontering af pengestrømme, og standarden fremhæver nutidsværdiberegninger samt modeller til prisfastsættelse af optioner som værdiansættelsesmetoder. Ved anvendelse af indkomstmetoden skal virksomheder dog være opmærksom på, at der stadig er tale om en markedsmetode, og ikke en virksomhedsspecifik måling. Derfor skal en nutidsværdiberegning tage udgangspunkt i markedets vurderinger af fremtidige pengestrømme og risiko.

3.3.3 Dagsværdihierarkiet

Uanset hvilken værdiansættelsesmetode der anvendes, kræves der brug af inputs. Inputs repræsenterer de informationer, antagelser og risikovurderinger som markedet ville anvende ved en prisfastsættelse. Vi har både observerbare inputs, som er objektive informationer der er tilgængelig for alle på markedet, og uobserverbare inputs, subjektive informationer som bygger på skøn og estimeringer med udgangspunkt i markedsinformation, foretaget af virksomheden eller en tredjepart. For at øge kontinuitet og sammenlignelighed har IFRS opretholdt dagsværdihierarkiet fra IFRS 7, som prioriterer inputs i tre niveauer, efter relevans.

Niveau 1 i dagsværdihierarkiet har den højeste prioritet og indeholder officielle, ikke-regulerede kurser på aktive markeder for identiske aktiver og forpligtelser på målingstidspunktet (IFRS 13: 76). I alle tilfælde hvor der eksisterer en noteret pris på et aktivt marked, skal denne, uden justeringer, anvendes til værdiansættelsen, og dette marked skal være det primære marked for aktivet eller forpligtelsen. De eneste tilfælde, hvor det vil være relevant at justere de noterede priser er hvis (IFRS 13: 79):

- a) Virksomheden har en stor beholdning af lignende aktiver eller forpligtelser, hvor der eksisterer noterede priser, men disse ikke er let tilgængelige for de individuelle elementer i beholdningen. I disse tilfælde kan virksomheden bruge en værdiansættelsesmetode, der ikke udelukkende er baseret på noterede priser.

- b) Den noterede pris på et aktivt marked ikke repræsenterer dagsværdien på balancedagen. Dette kan ske, hvis der er sket signifikante handler udenfor markedet efter markedet er lukket, som har haft en effekt på dagsværdien af det målte.
- c) Der er forskelle på det modsvarende aktiv, hvis pris benyttes til værdiansættelse af en forpligtelse, og den forpligtelse der måles.

Alle sådanne justeringer til de noterede priser, vil dog placere værdiansættelsen på et lavere niveau i dagsværdihierarkiet.

Niveau 2 i dagsværdihierarkiet indeholder alle observerbare inputs, som ikke er omfattet af de noterede priser i niveau 1 (IFRS 13: 81), og som kan observeres enten direkte eller indirekte. Dette kan være for eksempel noterede priser på lignende aktiver eller forpligtelser på aktive eller inaktive markeder - inputs som ikke er priser, men som knyttes direkte til det målte samt observerbare markedsdata. For at komme frem til en dagsværdi, er det nødvendigt at justere niveau 2-inputs for at tilpasse det måltes egenskaber som stand eller beliggenhed. Hvis justeringerne er baseret på ikke-observerbare inputs og er væsentlige for målingen, skal målingen placeres på niveau 3.

Niveau 3 i dagsværdihierarkiet indeholder alle uobserverbare inputs, der kan ligge til grund for værdiansættelsen (IFRS 13: 86). Disse skal kun bruges, hvis der ikke er tilgængelige observerbare inputs eller, hvis de observerbare inputs ikke er tilstrækkelige. Alligevel skal de anvendte inputs tage udgangspunkt i en antagelse af, hvilke informationer markedet ville tage i brug ved en værdiansættelse af aktivet eller forpligtelsen. Virksomheden kan godt tage udgangspunkt i egne data, selvom disse ikke er tilgængelige for markedet, men disse skal da justeres for at tilpasses markedsantagelser. Der er ikke et krav om udstrakt søgen efter markedsinformation og, hvordan markedet vil vurdere data, men der skal tages udgangspunkt i den information, der er let tilgængelig om markedets antagelser.

Selve dagsværdiansættelsen vil havne på det laveste niveau i dagsværdihierarkiet, hvorfra den har hentet sine væsentlige oplysninger. En måling der ellers ville havne på niveau 1, hvor der er blevet justeret i de noterede priser, vil havne længere ned i hierarkiet. Er der i væsentlig grad anvendt ikke-observerbare inputs, vil målingen havne på niveau 3 i dagsværdihierarkiet.

Uanset hvor i dagsværdihierarkiet virksomheden henter sine inputs, skal informationerne, der bruges i dagsværdimålingen, være konsekvente med markedsdeltagernes opfattelse af informationen. Det er også vigtigt at de informationer der benyttes, kan knyttes til det målte, og ikke er en konsekvens af måden virksomheden holder aktivet eller forpligtelsen. En virksomhed kan have en beholdning af aktier der er så stor, at hvis de valgte at sælge alle samtidig, ville de enten være vanskelige eller umulige at sælge, og et salg af sådan størrelse vil nødvendigvis ændre markedsprisen. Dette skal ikke være en del af dagsværdiansættelsen, da det er en følge af beholdningens størrelse (virksomhedsspecifik) og ikke det målte. På den anden side er det væsentligt for markedsværdien hvis beholdningen er så stor, at virksomheden for eksempel har bestemmende indflydelse på den ejede virksomhed. Da en sådan control premium vil være væsentlig for markedets værdiansættelse af aktierne, skal værdien af bestemmende indflydelse indgå i dagsværdimålingen (IFRS 13: 69).

En følge af den globale finanskriser vi har oplevet de seneste år, har været, at aktiviteten på mange markeder har sunket betragteligt. Når der ikke er et aktivt marked for det der skal dagsværdimåles, eksisterer der heller ingen troværdige niveau 1-inputs, og man kan blive nødt til at bruge en anden værdiansættelsesmetode. Standarden indeholder vejledning for at identificere, hvornår der er tale om et fald i aktivitet på markedet og, hvilke transaktioner på markedet som måske ikke er foretaget på almindelige vilkår (IFRS 13: B37-44). Et inaktivt marked ændrer ikke målsætningen ved dagsværdimålingen: at estimere den pris som ville kunne opnås ved et almindeligt salg mellem markedsdeltagere. Derfor kan værdiansættelsen godt tage udgangspunkt i de transaktioner der foretages på markedet, men der skal udvises ekstra forsigtighed om, hvorvidt disse transaktioner er foretaget på almindelige armslængdesvilkår. Det præciseres, at virksomhedens intention om ikke at sælge eller overføre aktivet/forpligtelsen kan ikke bruges som baggrund for værdiansættelsen, da der er tale om en markedsmåling, selvom markedet ikke er aktivt. En yderligere diskussion om måling ved inaktive markeder findes i afsnit 5.1.6.

3.4 Oplysningskrav

I forbindelse med dagsværdimålingen skal virksomheden oplyse om alle forhold som kan hjælpe regnskabsbrugeren med at vurdere (IFRS 13: 91):

- a) Hvilke værdiansættelsesmetoder og hvilke inputs der er anvendt for at komme frem til den oplyste dagsværdi.
- b) For tilbagevendende målinger, som i væsentlig grad baserer sig på uobserverbare inputs i niveau 3, effekten af målingen på resultatet.

Der er i standarden tale om tilbagevendende og ikke-tilbagevendende målinger, hvor tilbagevendende målinger skal forstås som dagsværdimålinger af aktiver og forpligtelser som andre IFRS-standarder kræver eller tillader ved afslutningen af hver regnskabsperiode. Ikke-tilbagevendende målinger er de dagsværdimålinger som andre standarder kræver eller tillader at måles til dagsværdi under specielle omstændigheder, og derfor formentlig ikke vil måles igen i næste regnskabsperiode.

Virksomheden skal selv vurdere, hvilken detaljegråd der er nødvendig for at opfylde oplysningskravene, men der er en række mindstekrav (IFRS 13: 93):

- a) For alle dagsværdimålinger skal dagsværdien oplyses, og for ikke-tilbagevendende målinger, hvorfor der er målt til dagsværdi.
- b) For alle dagsværdimålinger skal der oplyses, hvilket niveau i dagsværdihierarkiet målingen befinder sig på.
- c) For tilbagevendende målinger skal det oplyses, hvilke forflytninger der har været mellem niveau 1 og 2, hvilke grunde der er for overflytningen samt, hvilke begrundelser virksomheden har for forflytningen.
- d) For alle målinger i niveau 2 og 3 i dagsværdihierarkiet skal der være en beskrivelse af, den eller de værdiansættelsesmetoder der er anvendt og også, ved skift af værdiansættelsesmetode, en begrundelse for skiftet. For målinger på niveau 3 skal der gives kvantitativ information der sætter tal på de signifikante uobserverbare inputs der er anvendt i værdiansættelsen.
- e) For tilbagevendende målinger i niveau 3 skal ændringer i perioden afstemmes, hvilke begrundelser der er for ændringerne og, hvilke effekter ændringer har haft på resultatet. Overflytninger ind og ud af niveau 3 skal oplyses.
- f) For tilbagevendende målinger i niveau 3 skal der oplyses, i hvor stor grad urealiserede tab og gevinster for disse elementer indgår i opgørelsen af gevinster og tab, og hvilke specifikke linjer i regnskabet der indeholder disse urealiserede gevinster eller tab.

- g) For alle målinger på niveau 3 skal værdiansættelsesprocessen beskrives.
- h) For tilbagevendende målinger kategoriseret i niveau 3, skal der indgå en beskrivende følsomhedsanalyse. Denne skal beskrive, hvor følsom målingen er overfor ændringer i uobserverbare input og sammenhængen mellem de uobserverbare inputs, og hvilke effekter disse sammenhænge kan have. For finansielle aktiver og forpligtelser skal der oplyses hvordan ændringer i et input kan ændre dagsværdimålingen og hvilke beregninger der er anvendt.
- i) Hvis et ikke-finansielt aktiv ikke bruges på den måde der er identificeret som bedste udnyttelse skal der, for alle målinger på alle niveauer, oplyses hvorfor.

Af praktiske årsager deles aktiver og forpligtelser ind i grupper i forbindelse med de overnævnte oplysningskrav. Disse grupperinger skal laves på baggrund af plads i dagsværdihierarkiet, type og risiko. Det vil være nødvendigt at lave en finere definition og dermed havde flere inddelte klasser for målinger på niveau 3 (IFRS 13: 94). For eksempel kan hele aktiebeholdningen målt på niveau 1 falde indenfor den samme gruppe, når de enkle oplysningskrav for niveau 1 opfyldes, mens ikke-finansielle aktiver der måles udenfor et aktivt marked nok kræver separate oplysninger.

Alle kvantitative oplysninger skal oplyses i tabelform, med mindre et andet format er mere passende.

3.5 Ændringer i forhold til de tidligere dagsværdi-regler

Selvom den nye IFRS 13 ikke svarer til væsentlige ændringer i kravene til, hvad der skal måles til dagsværdi, vil ændringer i definitionen samt krav til måling og oplysninger medføre ændringer for regnskabsaflægger.

Den nye definition på dagsværdi baseres på en exit-pris, den pris der vil modtages ved et salg, hvor der tidligere var tale om en transaktion, uden at specificere om der var tale om en salgs- eller købspris. Dette klargør, at dagsværdi er en markedsspecifik måling og at individuelle, virksomhedsspecifikke påvirkninger på prisen ikke kan være en del af en dagsværdimåling. Dette har først og fremmest betydning for dagsværdien ved første indregning. Her skal virksomheden vurdere, om den pris der er betalt for et aktiv eller modtaget for en forpligtelse svarer til en

markedspris, ved at vurdere, om vilkårene for handelen stemmer overens med de vilkår der ellers ses i en almindelig transaktion mellem frivillige, uafhængige parter.

Definitionen af det primære eller mest fordelagtige marked er også ny, og er et yderligere krav til virksomheden. Virksomheden er forpligtiget til at identificere de tilgængelige markeder, der eksisterer for det målte, hvis der er indikationer for, at det marked der normalt bruges af virksomheden ikke er det primære.

Derudover skal virksomheden identificere den bedste benyttelse af ikke-finansielle aktiver, der måles til dagsværdi. Også dette er kun et krav, hvis der er indikationer for, at den nuværende udnyttelse ikke er den bedste benyttelse. Hvis dette er tilfælde, skal virksomheden foretage en vurdering af de fysiske, lovmæssige og økonomiske begrænsninger for benyttelsen af aktivet og hvad markedets værdiansættelse for aktivet ville være under denne benyttelse.

Der har tidligere været praksis, at måle dagsværdien af en forpligtelse på baggrund af en indfrielse, men virksomheden kan ikke længere bruge dette som udgangspunkt. Også her er det tale om at identificere markedet, enten for forpligtelsen, eller for det modsvarende aktiv, der holdes af en anden part, og foretage dagsværdimålingen med udgangspunkt i en transaktion.

Dagsværdihierarkiet er ikke ukendt ved dagsværdimålinger, men standarden indfører nye oplysningskrav, særlig for ikke-finansielle dagsværdimålinger udenfor IFRS 7. Særlig ved målinger på niveau 3 er der tale om beskrivelse af værdiansættelsen, en narrativ følsomhedsanalyse samt taloplysninger i tabelform om, hvordan ændringer i inputs ville ændre dagsværdien. Derudover er det nyt, at de samme krav gælder både for aktiver og forpligtelser det *måles* til dagsværdi, og de aktiver og forpligtelser, hvor dagsværdi *oplyses* i regnskabet. En videre gennemgang af noteoplysninger ses i kapitel 5.2.

4. Regnskaber og information

Vi har indtil nu set på begrundelsen for måling til dagsværdi og på de nye regler i IFRS 13, der sætter rammerne for måling til dagsværdi. I det følgende vil opgaven tage udgangspunkt i et mere overordnet syn på regnskaber og et teoretisk syn på regnskabet og dets informationsværdi for regnskabsbrugeren. Kapitlet afsluttes med en undersøgelse af, hvordan værdien af regnskabet kan forøges ved at forbedre kommunikationen i både regnskabsstandarder og årsrapporten.

4.1 Regnskabet som social konstruktion

Kapitlet starter med Peter Millers (1994) introduktion til regnskabet som social og institutionel praksis. Miller indleder med at hævde, at regnskabet er gået fra at være en sekundær opgørelse til at være en *”praksis, der er uløseligt forbundet med, og grundlæggende for, sociale relationer”* (Miller, 1994: 1). Det er ikke længere organisationen der skal være grundlaget for den måde, hvorpå vi anskuer regnskabet, men hellere et bredere syn på regnskabet som indlejret i den verden, hvor det aflægges. Hvis vi anlægger dette syn, kan vi ikke længere se på regnskabet som en neutral fremlæggelse af økonomiske aktiviteter og fakta, men som en praksis, der definerer og påvirker vores verden. Det kan påvirke vores opfattelse af realitet, hvordan vi forstår beslutningsprocesser, og hvordan vi organiserer processer og os selv (Miller, 1994: 1). Igennem en forståelse af regnskabet, forstår vi også den verden vi lever i.

Miller (1994) præsenterer tre måder at se regnskabet som en social og institutionel praksis på. Disse tre måder arbejder i sidste ende sammen til at beskrive betingelserne, kapaciteten og konsekvenserne af regnskabet.

Først kan man se på regnskabet som en *teknologi*, der anvender værktøj, teknikker og systemer til at løse et problem eller en funktion - en måde at agere i forhold til aktiviteter og begivenheder. Regnskabet skaber synlighed ved at beskrive hændelser, og ved at beskrive hændelserne, ændre dem. Igennem finansiel information ændres vores syn på virkeligheden, hvordan vi handler, og dermed kan virkeligheden ændres, via den information vi modtager. Kvaliteter oversættes til kvantiteter, virkeligheden forenkles og komplekse aktiviteter oversættes til et enkelt, håndgribeligt tal. Disse tal kan sammenlignes og bruges til evaluering, og dermed bruges til at lede mennesker og processer. Der kan være tale om en værdi som EPS eller nutidsværdien af en investering, og ved hjælp af disse objektive og neutrale begreber, kræver regnskabet en legitimitet. Muligheden for at

sætte et tal på virkeligheden hæver regnskabsinformationen til et højere niveau, til en legitimitet, der også er hævet over subjektivitet og neutralitet.

Dernæst giver regnskabet iboende kompleksitet i sprog og meninger et *rationale*, der hæver det til et højere niveau. Regnskabet henter sine rationaler og sprog fra andre, ofte mere komplekse, deler af økonomien, og gør den rationel. Abstrakte begreber som effektivitet, konkurrencedygtighed og beslutninger rationaliseres af regnskabet og gør dem sande. Som en konsekvens bliver regnskabet legitimitet taget for givet, som grundlæggende for styringen af vores økonomiske liv.

Til sidst hævder Miller, at regnskabet kan ansues som en social og institutionel praksis, da den *konstruerer og rekonstruerer* virkeligheden. Det er igennem regnskabet, at økonomiske hændelser erkendes. Gennem kalkulationer og fremstillinger sammenføres de økonomiske begivenheder med virkeligheden og kan forstås. Regnskabet konstruerer det finansielle sprog og informationer og skaber et miljø, hvor beslutninger kan bedømmes, tages og evalueres, ved at transformere fysiske informationer til finansielle informationer.

Disse tre dimensionerne (*teknologi, rationale samt konstruktion og rekonstruktion af virkeligheden*) komplementerer hinanden. Teknologien afhænger af rationaler, der kan sætte standarden for, hvordan kalkulationer udføres. Sammen kan de bygge den virkelighed vi ønsker at beskrive op. Derfor er det ikke tilstrækkeligt at definere regnskabet inden for organisationens grænser, men i hele sin kontekst, som er i virksomhedens ageren med omverdenen.

I lyset af Millers argumentation kan vi altså se, at regnskabet beskriver virkeligheden, og at regnskabet i sig selv gør dette legitimt. Regnskabet har skabt de rationaler, vi bygger virksomheder på, og som følge af dette retter vi os efter disse rationaler, når vi definerer målsætninger og politikker i virksomheden. Der er ikke længere tale om en beskrivelse, men også en rettesnor for handlinger. Når der i virksomheden skal sættes tal på, for eksempel investeringsafkast, må det tilpasses, både i handling og beregning, så virkeligheden kan passe ind i begrebet. Vi kan se, at regnskabet er langt mere end de tal der beskriver processer og transaktioner, regnskabet beskriver ikke blot virksomhedens handlinger, det gør dem til virkelighed og rekonstruerer dens handlinger.

Ruth Hines (1988) beskriver denne proces gennem en utraditionel, narrativ tilgang til akademisk litteratur i ”Financial accounting: In communicating reality, we construct reality”. I tekstens samtale mellem ”the accounting master” og ”the apprentice” tegnes billedet af, hvordan regnskabsvæsenet ikke er et redskab til at beskrive den objektive virkelighed. Den objektive virkelighed eksisterer ikke, ikke før den kan realiseres igennem beskrivelsen i regnskabet. Det er regnskabets definitioner og beskrivelser, der skaber den virkelighed vi kender, og den verden vi ser. Allegorien fortæller om mesteren og lærlingen, der kigger ud over landskabet og virksomheden, og filosoferer over grænsen for virksomheden, hvad der indgår i virksomhedens aktiver og, hvordan man skal måle elementer før og efter de er defineret og realiseret. Herigennem tegner Hines billedet af, at det virkelige ikke er virkeligt, før det er identificeret og defineret gennem regnskabet. Hertil følger problemet med indregning (recognition) og måling (measurement). Hines mener, at det konceptuelt er svært, om ikke umuligt, at skille de to udtryk ad - det har i hvert fald vist sig umuligt i IASB’s begrebsramme (Hines, 1988: 258). Det engelske begreb *recognition*, som på dansk er oversat til indregning, betyder at erkende eller anerkende, og peger tilbage på Hines’ forståelse af regnskabet, som først gør elementerne i regnskabet virkelige, når de er anerkendt ved hjælp af indregning. Men vi kan ikke erkende eller indregne noget, før det er blevet målt, og kan måles, ifølge definitionen fra Begrebsrammens afsnit 83. Dette kan medføre brist mellem virkeligheden og regnskabet, i form af aktiver der ikke anerkendes som værende i virksomhedens besiddelse, blot fordi de ikke kan måles pålideligt. Vores virkelighedsopfattelse fortæller os, at internt oparbejdet goodwill eller virksomhedens videnressourcer, i lige så høj grad som en bygning eller maskine, har en værdi for virksomheden, men fordi de ikke kan måles pålideligt, kan de heller ikke erkendes som virkelighed i regnskabets verden.

Dermed ikke sagt, at regnskabsvæsenet opfinder noget der ikke har rod i virkeligheden. Regnskabet skal følge den konsensus der er om, hvad der er virkeligt.

”So you see, it's not we alone that create reality. Everyone does it. But as official Communicators of Reality, we have more power than most.” (Hines, 1988: 255)

4.2 Regnskabets informationsværdi

Med dette syn bliver regnskabet en subjektiv fremstilling af virkeligheden, fremstillet af den der aflægger regnskabet.

Det er dermed ikke sagt, at regnskabet ikke har en informationsværdi for brugeren. En undersøgelse udført af Henrik Steffensen, publiceret i INSPI, fortæller at det reviderede regnskab er den væsentligste og mest troværdige kilde til information om virksomheden (Steffensen, 2011). I undersøgelsen bliver en række interessenter spurgt, hvilke kilder der anvendes til indhentning af information om virksomheden. Professionelle og private investorer, analytikere, banker, og øvrige interessenter som medarbejdere, kunder, journalister og offentlige myndigheder blev bedt om at rangere informationskilder som årsrapporten, årsregnskabsmeddelelsen, virksomhedens hjemmeside, tredjeparters analyser og brancheanalyser. Årsrapporten rangeres som den vigtigste og mest anvendte kilden til information.

Tillige viser Jeppesen og Madsens (2010) undersøgelse, at regnskaber aflagt efter IFRS har en *informationsværdi* for brugerne. Observationer foretaget i perioden 2006-2008 af aktiekursernes bevægelser i dagene før og efter offentliggørelsen af årsrapporten viser tydeligt, at aktiekursen reagerer ved offentliggørelsen af årsrapporten, og at det ikke tager mere end tre dage, før markedet har absorberet den nyligt tilgængelige information. Dette tyder på et effektivt marked, der gør brug af de offentliggjorte informationer.

William Beaver (1998) omtaler i bogen "Financial reporting: an accounting revolution" en revolution indenfor finansiel rapportering. Beaver nævner, at der inden for de seneste 50 år har været en kraftig vækst i kravene til finansiel rapportering. Der stilles stadig højere krav til oplysninger om ikke-finansielle data, prognoser om fremtiden og markedsbaserede værdiansættelser, som en konsekvens af, at *regnskabet tillægges en informationstilgang*. Dette er også helt tydeligt i IASB's begrebsramme, der slår fast i afsnit 12, at målsætningen med årsregnskabet er at fremhæve informationer, der er nyttig for beslutningstagere. Beaver mener, at det er påvirkninger fra interessenter, der har frembragt disse ændringer. Igennem investeringsprocessen opgiver investorer forbrug i dag for fremtidige, usikre pengestrømme. Det er derfor naturligt, at investorer, og andre interessenter, der skyder penge ind i virksomheden, har en efterspørgsel efter informationer, der kan gøre de eventuelle fremtidige pengestrømme mere sikre (Beaver, 1998: 7).

Investorer har et informationsbehov, som de kan få dækket både direkte og indirekte. De direkte informationsbehov dækkes af investoren selv, mens indirekte informationsbehov dækkes af

tredjeparter. Investorer er en meget heterogen gruppe, fra den lille, private investor til institutionelle og professionelle investorer, med forskellige præferencer. Dette påvirker investorens efterspørgsel efter information, som er en funktion af blandt andet velfærd, smag, risikovillighed og holdninger til fremtiden, og i tillæg er investorer kendetegnet ved, at de har forskellige forudsætninger for at behandle og fortolke den tilgængelige information (Beaver, 1998). Denne heterogenitet er også nævnt tidligere, i opgavens kapitel 2, hvor der gøres klart, at IASB lægger den professionelle investors kunnen til grund når de udarbejder standarder for regnskabsaflæggelsen. Dette giver indpas til flere og mere komplekse regler og dermed mere komplekse regnskaber, som er bedre tilpasset professionelle investorer.

Beaver hævder, at så længe brugerne af regnskaberne har evner og muligheder til at bearbejde den information der stilles til rådighed, vil yderligere, omkostningsfri information aldrig kunne stille investor dårligere, end han var uden informationen (Beaver, 1998: 23). Dette kan illustreres gennem et relativt enkelt taleksempel.

Vi har et marked med to investeringsmuligheder, aktie A og aktie B, og to tilstande x og y, som har lige stor sandsynlighed for at indtræffe. Både aktie A og B koster ved indgangen af året 50 kr., og har en værdi på henholdsvis 80 kr. eller 40 kr. i tilstandene x og y, og 40 kr. og 80 kr. i tilstandene x og y, en forventet værdi på 60 kr. ved årets udgang.⁶ Der er ingen transaktionsomkostninger. Informationerne opsummeres i tabel 1.

Tabel 1.		Pris ved årets udgang	
		Aktie A	Aktie B
Tilstand	Sandsynlighed for tilstand		
x	0,5	40 kr.	80 kr.
y	0,5	80 kr.	40 kr.
Forventet værdi		60 kr.	60 kr.

Kilde: Beaver (1998): 21 og egen tilvirkning.

En investor der skal investere 1.000 kroner vil være indifferent mellem aktie A eller B, fordi de begge har den samme forventede værdi ved årets slutning. En portefølje med kun aktie A eller kun aktie B har en forventet værdi på 1.200 kr. ($1.000 / 50 * 60$), mens en portefølje med lige fordeling mellem aktie A og B har en forventet værdi på 1.200 kr. ($500 / 50 * 60 + 500 / 50 * 60$).

Vi vil nu se, hvordan billedet ændrer sig, når vi introducerer mere information på markedet.

⁶ Forventet værdi = $E(X) = \sum x_i p_i = 0,5 * 40 \text{ kr.} + 0,5 * 80 \text{ kr.} = 60 \text{ kr.}$

Vi antager nu, at investoren har tilgang til yderligere information, i form af en meddelelse: EPS.

Der er to mulige EPS-rapporteringer, 4 kr. og 6 kr., og ved introduktionen af disse, ændrer vi den betingede sandsynligheden for at tilstand x eller y skal forekomme. I meddelelse 1 rapporterer virksomhed A en EPS på 4 kr. og virksomhed B en EPS på 6 kr., og hvis meddelelse 1 forekommer, ændres sandsynligheden for tilstand x til 0,9, hvor aktie A's pris ved årets udgang være 40 kr. og aktie B's pris være 80 kr. Modsat har vi meddelelse 2, hvor virksomhed A rapporterer en EPS på 6 kr. og virksomhed B rapporterer en EPS på 4 kr. Hvis meddelelse 2 forekommer ændres sandsynligheden for tilstand y til 0,9.

Når vi introducerer den betingede sandsynlighed ændres den forventede værdi. I meddelelse 1 er den (vægtede) forventede værdi for aktie A 44 kr. ($0,9 \cdot 40 \text{ kr.} + 0,1 \cdot 80 \text{ kr.}$) og den forventede værdi for aktie B er 76 kr. ($0,1 \cdot 40 \text{ kr.} + 0,9 \cdot 80 \text{ kr.}$).

Informationerne opsummeres i tabel 2.

Tabel 2.		Betinget sandsynlighed			Forventet værdi ved årets udgang	
Meddelelse	Aktie A	Aktie B	Tilstand x	Tilstand y	Aktie A	Aktie B
1	EPS 4 kr.	EPS 6 kr.	0,9	0,1	44 kr.	76 kr.
2	EPS 6 kr.	EPS 4 kr.	0,1	0,9	76 kr.	44 kr.

Kilde: Beaver (1998): 22 og egen tilvirkning.

Hvis vores investor stadig har 1.000 kr. at investere, vil han optimere sin beslutning ved at investere alle sine penge i aktie B, hvis meddelelse 1 observeres, og hvis meddelelse 2 observeres maksimeres den forventede værdi ved at investere alle sine penge i aktie A. Forventet værdi for den optimale portefølje ved meddelelse 1 er 1.520 kr. ($1.000/50 \cdot 76 \text{ kr.}$), og tilsvarende er forventet værdi ved den optimale portefølje i meddelelse 2 1.520 kr.

Eksempelet forudsætter, at købsprisen på 50 kr. forbliver den samme, selvom EPS-informationerne bliver tilgængelige. Under perfekte markedsforhold (se afsnit 4.2.1 for en forklaring af perfekte markedsforhold) vil købsprisen umiddelbart ændres til vores investors forventede værdi, fordi alle har den samme information. Men markeder er ikke perfekte, og vi kan forestille os, at salgsprisen forbliver på 50 kr., for eksempel fordi vores investor fortolker dataene anderledes end resten af markedet.

Værdien af information afspejles her i forventet værdi, som stiger fra 1.200 kr. i situationen uden information til 1.520 kr. når informationen er tilgængelig. De 320 kr. er værdien af yderligere

information, og illustrerer Beavers påstand, at *yderligere information aldrig vil kunne stille investorer dårligere end han var før informationen blev tilgængelig* (Beaver, 1998: 23). I afsnit 4.3 tilbagevises Beavers påstand dog med klare beviser for, at mere information ikke altid er bedre.

4.2.1 Information og markedet

I eksemplet ovenover antager vi at markedet ikke er perfekt og under fuld information, hvilket mikroøkonomisk teori ellers forudsætter, men som empirisk naturligvis aldrig kan finde sted. Et perfekt marked kendetegnes ved at alle deltagerne er fuldkomment informeret og er profitmaksimerende, samt at der ikke eksisterer hverken barrierer for ind- og udtræden fra markedet eller transaktionsomkostninger (Beaver 1998: 38-9).

Information er asymmetrisk, både i den forstand, at deltagerne på markedet ikke har tilgang til den samme information samt, at de fortolker den tilgængelige information forskelligt, og fordi der er asymmetri mellem den information virksomhedens ledelse og investorerne har (Beaver, 1998: 28).

Den eller de personer der ved mest om virksomheden og dens økonomiske stilling er virksomhedens ledelse. Teorien om adverse selection og moral hazard omtaler asymmetri mellem ledelsen og investor og mulige konsekvenser heraf.

Under Adverse selection, som blev et kendt begreb i 1970, da Akerlof brugte brugtbilmarkedet og såkaldte "citroner" for at illustrere begrebet, er der tale om asymmetrisk information mellem sælger og køber. I et brugtbilmarked er en bil enten god eller dårlig (en citron), men det er kun sælgeren der kender bilens stand. For potentielle købere er der en risiko ved at købe en brugt bil, fordi man ikke kender bilens stand før man har købt den. Alle vil gerne have en god bil, og det er derfor, for sælgerne, incitament for at sende signaler til markedet om, at lige deres bil er en god bil. Dette fører til et ringere informationssystem, fordi sælgere af dårlige biler kan kopiere mange af de signaler sælgere af gode biler sender. Dermed skaber det ekstra omkostninger for sælgerne af de gode biler, da de skal bruge ressourcer på at sende mere omkostningsfyldte signaler der ikke kan kopieres, såfremt man faktisk sælger en god bil. Dette vil føre til, at priserne på markedet ikke svarer til den enkelte bils værdi, men nok mere vil nærme sig en gennemsnitlig værdi, prisen for en god, brugt bil minus et afslag for risiko.

På samme måde sidder virksomhedens ledelse (sælgerne af aktier) på information som investorerne (køberne af akter) ikke har tilgang til. Man er lovgivningsmæssig forpligtiget til at sende regulerede signaler, som den reviderede årsrapport, men der er ingen regulerede begrænsninger for, hvilke yderligere signaler virksomheden kan sende. Aktiemarkedet er fyldt med information som investorer skal gennemskue og fortolke. Kun ved et sammentræf kan aktiemarkedet værdiansætte virksomheden, så det svarer til den regnskabsmæssige værdi, og dette sker fordi aktiekursen medtager så mange flere informationer end blot regnskabet ved værdiansættelsen. Dette er et godt bevis på, at de signaler virksomheden sender, påvirker aktiekursen mindst ligeså meget som de finansielle informationer. Adverse selection er, i begrebets forstand, kun et problem, i de tilfælde, hvor der er tale om en virksomhed, der sender falske signaler for at påvirke aktiens kurs, hvor det medfører at markedet bliver mindre effektivt.

Ligeledes er moral hazard en følge af informations-asymmetri (Beaver 1998: 31). Moral hazard opstår i principal-agent-relationer, hvor der er risikodeling mellem agenten og principalen og agenten kan vælge, at indrette sine handlinger på måder som er fordelagtige for agenten, men ikke for principalen. Ifølge agentteorien er agenten opportunistisk og vil vælge at prioritere sine egne interesser, frem for de interesser principalen har.

Både adverse selection og moral hazard er problemer vi forsøger at undgå med lovgivning om offentliggørelse af finansielle informationer og, at disse oplysninger skal være revideret af en uafhængig part.

På samme måde som der er informationsasymmetri mellem virksomheden og investorer, kan der også være uoverensstemmelser mellem information investorer imellem. Selvom insiderhandel er forbudt, jf. Lov om værdipapirhandel kapitel 10, er dette ikke en forhindring for, at nogle investorer kan have information andre ikke har, eller forstå den tilgængelige information på forskellige måder. Den mere informerede investor har større incitament for at handle og udnytte muligheden for ekstraordinære afkast igennem handel med mindre informerede investorer (Beaver, 1998: 29). De mindre informerede investorer kan dermed vælge ikke at handle aktivt på markedet, at søge information hos professionelle rådgivere og analytikere, eller simpelthen at efterligne opførselen til de mere informerede investorerne. Alle investorer skal dog være forsigtige med at antage, at de har informationer ingen andre har, og dermed kan opnå overnormalt afkast på aktiemarkedet. Michael

Møller (2004) kalder dette DAKOLOS-teorien, De Andre Kan Også Læse Og Skrive, og præciserer, at man gør uklogt i at antage, at man har overlegen information eller bedre evne til at tolke den offentlige information. Der argumenteres for, at aktiemarkedet absorberer al tilgængelig information og at denne reflekteres i aktiernes pris til enhver tid.

4.2.2 Konsekvenserne af finansiel information

Beaver (1998) opsummerer konsekvenserne af finansiel information. Her er det ikke blot tale om effekterne på aktiens pris, utallige undersøgelser har bevist, at information påvirker prisen på værdipapirer, blandt andet den tidligere nævnte undersøgelse af Jeppesen og Madsen beviser dette. Dette påvirker den enkelte investors økonomiske situation, men Beaver kigger på de økonomiske konsekvenser af finansiel information (Beaver, 1998: 34-5).

Først og fremmest påvirker finansiel information kapitalfordelingen mellem investorer, på en måde som kan virke uretfærdigt, fordi investorer med mere eller bedre information, kan tjene penge på mindre informerede investorer. Denne uretfærdige fordeling er en del af motivationen for lovgivning, som kræver offentliggørelse af finansielle informationer, som skal begrænse informationsasymmetri mellem investorer. Dernæst kan finansiel information påvirke det samlede risikoniveau på markedet. Kontrakter udformet med en agentteoretisk motivation fordeler risici mellem ledelse og kapitalejere, og har indflydelse på det samlede risikoniveau.

Finansiel information kan også have indvirkning på investeringer i økonomien og som følge, en ændring i fordelingen mellem forbrug og investering. Derudover kan virksomhedsinvesteringer også ændres, da investeringer i værdipapirer og dermed virksomheders tilgang på kapital ændres.

En væsentlig følgeomkostning af finansiel information er den konstante opfølgning fra lovgivere og standardsættere, som opdaterer og tilføjer nye regler for, hvilke oplysningskrav virksomheder skal underkastes. Derudover er der for virksomheden et væsentligt ressourceforbrug i at researche, producere og verificere de informationer, der skal oplyses i regnskabet. Dette er omkostninger ved regulering og er en ikke uvæsentlig del af de overvejelser standardsættere og interesseorganisationer gør ved regulering, og særlig forslag til deregulering af det finansielle informationsmarked. En tredje omkostning, der følger af finansiel information, er de ressourcer der bruges af investorer for at finde og fortolke information.

Til sidst skal der nævnes de konkurrencemæssige ulemper ved oplysningskrav. Virksomhedens indtjeningsmuligheder kan påvirkes af et krav om at "afsløre" investeringsaktiviteter før de realiseres. Derudover kan krav om oplysninger ændre den måde ledelsen påtager risiko. Der er risici forbundet med fx prognoser om fremtiden, og en ledelse der har ønske om at minimere egne prognosefejl kan vælge at tage projekter med mindre risiko og dermed mindre afkast.

Dette er blot nogle af de konsekvenser af regnskabsmæssige og finansielle informationer. Det er ikke udtømmende, men viser tydeligt, at der er konsekvenser, både positive og negative, ved finansiell information og offentliggørelsen af denne.

4.3 Information overload

Vi har set, at markedet for information er enormt og, at virksomheder er underkastet høje krav for at kunne opfylde markedets krav om information. Nogle af disse krav er reguleret ved lov eller standarder, der udover krav til årsregnskaber og perioderegnskaber med tilhørende oplysninger, også kræver en ledelsesberetning og supplerende beretninger som prognoser, redegørelse for samfundsansvar og videnressourcer, jf. ÅRL §§ 99-99 a. Derudover kommer de ikke-formelle krav investorer og andre interessenter har til virksomheden. Ingen virksomheder kan i dag nøjes med at opfylde de formelle krav til fremlæggelse af finansielle informationer, men er, på både godt og ondt, forventet at opdatere erhvervspressen om stort og småt der rører sig i virksomheden.

Dette fører til at markedet for information er stort og velfyldt. Information er godt. Det fortæller både vores intuition os, og det tidligere eksempel hentet fra Beaver, beviser også, at yderligere information stiller den enkelte investor bedre, fordi yderligere information kan forøge den forventede værdi for investor. Spørgsmålet der nu opstår, er om der findes en grænse for, hvornår yderligere information faktisk er givtig. I eksemplet i afsnit 4.2 går vores investor fra en situation med ingen oplysninger udover aktiens købs- og salgspris, til at have information om EPS, som dermed ændrer situationen til det bedre. Beaver påstår efterfølgende, at yderligere, omkostningsfri information aldrig kan stille en investor dårligere end han var før informationen blev tilgængelig (Beaver, 1998: 23). Charles O'Reillys (1980) forskning, som behandles senere i afsnittet, tilbageviser Beavers påstand og kan tværtimod bevise, at dette ikke er rigtigt.

Beslutningsteoriens idealmodel for beslutningstagning og -processen er den rationelle beslutningsmodel (Nygaard, 2006: 43). Efter en beslutningstager har defineret sine mål, starter søgen efter information som kan opstille og rangere de tilgængelige beslutningsmuligheder. Der er tale om at finde mest mulig information, der skal hjælpe til at tage det valg der optimerer beslutningstagerens mål. Kritikere af teorien påpeger, at det hverken er muligt at indsamle eller bearbejde al den tilgængelige information. Vi kalder det *information overload* når vi ved en beslutning får svært ved at vælge det optimale alternativ og tage en effektiv beslutning, simpelthen fordi der er for meget information tilgængelig. Hvornår en beslutningstager når det niveau, hvor tilstrækkelig information bliver for meget information, er ikke objektivt til at sige. Der eksisterer ikke en kvalitativ grænse for, hvornår vi oplever overinformation, og der er tale om en subjektiv vurdering af den enkeltes tilgængelige information samt evne til at bearbejde denne. Derudover kan man godt forestille sig en beslutningstager, der uden selv at vide det, er i en situation med for meget information, som påvirker beslutningseffektiviteten negativt.

4.3.1 Information og beslutningspræstationer

Forskere har undersøgt sammenhængen mellem information og beslutningspræstationer. Charles O'Reilly (1980) undersøgte, som en af de første, information overload og underload udenfor et laboratorium. Laboratorieundersøgelser har vist, at der uden tvivl er sammenhæng mellem mere tilgængelig information og forbedrede beslutningspræstationer, men, at der ved tilføjelsen af uvæsentlig information bliver sværere for beslutningstageren at adskille den relevante og irrelevante information, og beslutningspræstationen falder (O'Reilly, 1980: 648). Derudover er det vist, at beslutningstagere fortsætter at søge information, selvom yderligere information ikke vil forbedre beslutningen, simpelthen fordi det øger deres tillid til, at det rigtige valg bliver truffet (O'Reilly, 1980: 649). Dette tyder på, at beslutningstagere ikke selv kan bedømme sin egen evne til at vurdere den optimale mængde information der er nødvendig samt, at en forøget informationsmængde giver en højere følelse af tilfredshed hos beslutningstageren. Det er derfor ikke altid man opfatter sig selv som overinformeret, selvom man måske er det.

O'Reilly udformer sin undersøgelse, med udgangspunkt i dette, sin hypotese:

- 1) Beslutningstagere der opfatter sig selv som information underloaded tager bedre beslutninger end beslutningstagere der opfatter sig selv som mere informeret.

- 2) Beslutningstagere der opfatter sig selv som information underloaded er mindre tilfredse end beslutningstagere der opfatter sig selv mere informeret.

Undersøgelsen er foretaget med spørgeskemaer, hvor respondenterne blev spurgt om sine holdninger til den tilgængelige information ved beslutningstagning i sin arbejdssituation. Derudover er tilfredshed målt med kendte jobtilfredsheds-målinger. Til sidst er de individuelle performance undersøgt af en tredjepart. To lignende, men ikke identiske undersøgelser, er udført på to forskellige grupper.

O'Reilly bekræfter begge sine hypoteser, samt de undersøgelser foretaget under mere kontrollerede laboratorie-studier, og konkluderer,

“(...) too much information lead to decreased decision making performance but increased feelings of satisfaction” (O'Reilly, 1980: 692).

Resultatet står dermed i kontrast til Beavers postulat om, at mere information aldrig kan stille en investor dårligere. Tværtimod beviser O'Reillys undersøgelser, at når beslutningstagere opnår et vist niveau af information, falder kvaliteten af den beslutning der tages. Des mere information der bliver tilgængelig, des sværere bliver det at udskille de relevante oplysninger fra mængden.

Fordi dette niveau ikke kan fastsættes hverken empirisk eller teoretisk, er det svært at bedømme, i hvor høj grad den gennemsnitlige investor faktisk er i en tilstand af overinformation og dermed tager ringere investeringsbeslutninger. Vi kan ikke, med udgangspunkt i O'Reillys undersøgelse, påstå, at investorer på Københavns OMX-børs tager ikke-optimale beslutninger, men vi kan vurdere det generelle informationsudbud. Alene IFRS beskrives som et meget komplekst regelsæt, med mange oplysningskrav, der uden problemer kan resultere i årsrapporter på 150 sider og opefter. Det er ikke svært at forestille sig, at årsrapporten, sammen med det væld af information der eksisterer udover finansielle rapporter, kan gøre informationsmængden nærmest uigennemtrængelig når relevante beslutninger skal tages. Det er derimod svært at bedømme, hvorvidt investorer har mulighed for at filtrere den relevante information ud og tage beslutninger med udgangspunkt i denne og ikke den irrelevante information.

Et yderligere interessant aspekt ved O'Reillys undersøgelse er, at de relativt overinformerede respondenterne er mere tilfreds med sine beslutninger og sin arbejdssituation generelt. Det giver en følelse af selvsikkerhed omkring beslutningen, når man har mere information, fordi usikkerhed

reduceres. Derfor er der en tendens til, at beslutningstagere søger mere information end der strengt nødvendig er brug for, simpelthen for at undgå fejl samt reducere usikkerhed (O'Reilly, 1980: 692). Dette kan videre tyde på, at beslutningstagere har høj tillid til sin egen evne til at finde og udskille de væsentlige oplysninger, selvom informationsudbuddet er højt.

O'Reillys bemærker afsluttende, at selvom undersøgelsen viser, at en følelse af overinformation fører til ringere beslutningspræstationer behøver det ikke betyde, at information overload er decideret dårligt (O'Reilly, 1980: 693). I en organisationssammenhæng kan der derimod være en ulempe, hvis beslutningstageren der føler sig underinformeret har mindre tillid til sine beslutninger, og dermed handler langsommere end sine kollegaer. O'Reilly efterlyser derfor hellere et større fokus på, at den information der formidles og udbredes indenfor organisationen skal være mere omhyggelig udvalgt før den når beslutningstagernes skrivebord.

Der er altså tale om et ønske om, at den kommunikerede information skal være så klar og tydelig som muligt. Informationen skal helst indeholde kun de oplysninger der er væsentlig og relevant for brugeren. Dette er bestemt ikke et ukendt ønske indenfor regnskabsvæsenet, tvært imod er relevans et af de fire grundprincipper for kvalitet i IASB's begrebsramme. Vi husker, at relevant information er den information der kan have en betydning for regnskabsbrugernes økonomiske beslutninger. Derudover er væsentlighed en tærskelværdi for, hvilke informationer der skal medgå i regnskabet, og bestemmer, på samme måde som relevans, at kun væsentlig information, der kan have indflydelse på økonomiske beslutninger taget med udgangspunkt i regnskabet, skal medtages.

Alligevel kan man stille spørgsmålstejn ved, at en årsrapport aflagt efter et princip om, at kun væsentlig og relevant information skal medtages, kan fylde over 100 sider. Man skal selvfølgelig anerkende, at virksomheden er en kompleks størrelse og, at årsrapporten derfor nødvendigvis også bliver kompleks, men måske er kravene i IFRS' regelsæt alligevel blevet for omfattende. Det britiske Financial Reporting Council (FRC) stiller dette spørgsmål og efterspørger i projektet Cutting Clutter en øget effektivitet i den finansielle rapportering, der kan gøre årsrapporten mindre kompleks og enklere at forstå.

4.4 Cutting Clutter

FRC startede i 2009 projektet Cutting Clutter, som en reaktion på de øgede krav fra standardsættere og stadig mere komplekse årsrapporter. FRC påpeger, at den forøgede kompleksiteten reducerer relevansen i årsrapporten og at nøgleinformationer om forretningsgange forsvinder i omstændelige oplysningskrav og fagsprog (FRC, 2009: 2). Projektet har som mål både at lave ændringer i selve rapporteringen, men også at forenkle reguleringen og gøre den mere forståelig. FRC har derfor lavet en anbefaling, otte principbaserede retningslinjer for bedre rapportering. Fire af disse retter sig mod regulering og fire mod effektiv kommunikation i årsrapporten. De otte principperne ses i figur 1 og gennemgås senere i afsnittet.

FRC's otte principper for bedre kommunikation i regnskabsregulering og -rapportering	
Fire principper for bedre kommunikation i standarder: <ul style="list-style-type: none"> • Målrettet • Proportioneret • Koordineret • Forståelig	Fire principper for bedre kommunikation i årsrapporten: <ul style="list-style-type: none"> • Fokuseret • Åben og ærlig • Tydelig og forståelig • Interessant og engangerende

Figur 1: FRC, 2009

Et af de største problemer med regnskabsrapporteringen i sin nuværende form er, at fokuset er flyttet væk fra årsrapportens primære mål: at give investorer oplysninger, der gør dem i stand til at træffe rationelle, økonomiske beslutninger. FRC peger, at i forsøget på at lave en årsrapport der skal opfylde ønsker fra mange interessentgrupper risikerer at lave en rapport, som er OK for mange, men ikke rigtig ideel for nogen (FRC, 2009: 10). Måske skal standardsættere og regnskabsafleggere overveje, hvordan de kan opfylde andre interessenters krav udenfor årsrapportens rammer.

FRC har spurgt både regnskabsaflæggere og -brugere om deres holdning til årsrapportens kompleksitet. Kompleksitet defineres bredt, som alt der gør regulering eller selve årsrapporten unødvendig svær at forstå, implementere eller analysere. Dette gælder specielt årsrapporter, der indeholder så meget irrelevant information, at de bliver ”rodet” eller, i yderste konsekvens, mister overblikket over det retvisende billede årsrapporten skal vise.

Begge grupper, både regnskabsaflæggere og -brugere, er enige om, at der er rum for forbedringer i regnskabsaflæggelsen, hovedsagelig i form af bedre og tydeligere kommunikation. Selvom områderne der beskrives er komplicerede, kan de godt forklares på en mere tydelig måde end vi ser i dag. Vi kan ikke gøre komplekse transaktioner eller forretningsområde enkle, men vi kan kommunikere dem enklere.

De der udarbejder regnskabet er stort set af den holdning, at både udarbejdelsesprocessen og rapporten i sig selv er for komplekse (FRC, 2009: 9). Det er hovedsagligt et problem, at regnskabsstandarder er blevet for omfattende og svære at gennemskue, begrebsapparatet er ikke konsekvent, definitioner varierer fra standard til standard og oplysningskrav er for omfattende.

På den anden side står regnskabsbrugerne og mener at årsrapporten overordnet set ikke er for kompleks. Relevans burde være fokuset, og ikke så meget kompleksitet. Brugere udtrykker tilfredshed med muligheden til at kunne bruge årsrapporten som en kilde til information som kan konsulteres ved specifikke informationsbehov, hvor de selv har mulighed for at bedømme, hvilke informationer de vil bruge (FRC, 2009: 18).

Responsen FRC har fået stemmer overens med O’Reillys resultater, som vi så i afsnit 4.3, beslutningstagere det føler sig relativt overinformeret er tilfredse med sin situation. Det er forbundet med større selvsikkerhed omkring beslutninger, når de er taget med udgangspunkt i et materiale, hvor informationsmængden måske er mere end tilstrækkelig. Regnskabsbrugere har tillid til sin egen evne til at gennemskue den information der findes i regnskabet. Tilfredsheden med regnskabets omfang kan måske skyldes, at regnskabsbrugere ser på årsrapporten som et færdigt produkt, der skal tages som det er, hvor det er nødvendigt at tilpasse sig hellere end at efterspørge forandringer. På samme måde som jurister bliver nødt til at lære at forstå og fortolke det juridiske sprog, har regnskabsbrugere tilpasset sig regnskabets sprog. Alligevel efterlyser brugerne mere relevans i regnskabet og enklere kommunikation af komplekse emner.

4.4.1 FRC's retningslinjer for bedre kommunikation i standarder

Som nævnt ovenfor opstiller FRC otte principper for bedre kommunikation i regnskabsregulering og -aflæggelse. De otte principper er delt op i fire principper som skal forbedre standarder og gøre dem mindre komplicerede og lettere at bruge for regnskabsaflæggere, samt fire principper for bedre kommunikation i årsrapporten. Principperne gennemgås her, og i de to efterfølgende kapitler følges der op på principperne i forhold til den nye IFRS 13. Der ses på, hvordan en årsrapport aflagt efter den nye standard vil kunne se ud og, hvorvidt IASB med denne standard opfylder FRC's principper for forbedret regulering.

De fire principper for god regulering af regnskabsaflæggelse skal reducere kompleksitet og dermed gøre arbejdet med regnskabsudarbejdelse lettere. Der opfordres også direkte til handling fra standardsættere, med konkrete ønsker for forbedringer hos IASB, FASB og andre reguleringsorganer. Principperne fokuserer på, at reguleringen skal blive mere (FRC, 2009: 16-17):

- a) Måltrettet
- b) Proportioneret
- c) Koordineret
- d) Forståelig

Måltrettet

Regulering burde være mere *måltrettet* og bedre til at forstå de problemer der søges at løse. Reguleringen skal holde fokus på brugerne og deres informationsbehov og tilrettelægge standarder efter det informationsbehov investorer har. Reguleringen bør kobles til virkeligheden og være mindre fokuseret på teoretisk korrekthed. Et eksempel på, at oplysningskrav i en standard måske har mistet sin forbindelse til virkelighedens krav er oplysningskravene i IFRS 7 – Financial Instruments: Disclosures. Standarden kræver en opgørelse af hvert enkelt finansielt instrument i noterne, mens brugerne af standarden er mere interesseret i, hvordan virksomheden bruger de finansielle instrumenter samlet i en portefølje som led i sin risikostyring (FRC, 2009: 20). Da standarden er udformet som en slags tjekliste for virksomheden om, hvilke oplysninger der skal med, risikerer man at væsentligheden forsvinder. Når kravene bliver flere vælger virksomheden at følge opstillede krav i listeform, i stedet for at vise læseren sin egen intensjon med investeringerne, som i sidste ende er det brugerne ønsker at vide.

Proportionerede

Der bør også være en større målsætning om *proportionerede* krav, hvor omkostninger ved udarbejdelse vægtes i forhold til nytte for brugeren. Udvidelser og nye standarder bør kun udstedes når der er klare beviser for at der er tale om et risikoområde, og indgriben er nødvendig. Kravene til oplysning skal stå i forhold til den væsentlighed og risiko der er forbundet med forretningsområdet. Mange af de der udarbejder regnskaber sidder med en følelse af, at regelsættet konstant vokser, og nye krav kommer til, uden at gamle fjernes. Omkostningseffektivitet kan opnås, hvis reguleringen i større grad tager hensyn til information der allerede er genereret i virksomheden. Ofte er det nødvendigt at bruge ressourcer på at omformulere de opgørelser ledelsen bruger til beslutningstagning, eller at frembringe information der ikke bruges af ledelsen overhovedet, for at opfylde krav fra standarder. Standardsættere bør vurdere, hvorvidt information, som ikke er nødvendig ved ledelsens beslutningstagning, er nødvendig for investorers beslutningstagen, og om det dermed er omkostningseffektivt at producere denne information.

Koordineret

Der er utallige organer og der laver standarder og love for regnskabsrapportering, og der efterspørges en højere grad af *koordinering* mellem de regelsæt der udarbejdes. Så vidt mulig burde organer holde øje med hinandens arbejde og om muligt samarbejde om udvikling af nye regler. Mange virksomheder aflægger årsrapporter i flere lande og er underlagt forskellige standarder samt national lovgivning, det ville derfor være en fordel, hvis terminologi og definition af begreber er koordineret mellem lande og regler. Den internationale IASB og den amerikanske FASB har siden Norwalk-aftalen i 2002 forpligtet sig til at samarbejde om opdatering og udarbejdelse af standarder, med det ultimative mål om kompatible standarder, som også kan bruges på tværs af landegrænser. De to største standardudviklere er derfor fokuseret på en koordinering og også på at involvere flere standardsættere i arbejdet. Da også nationale regler kontrollerer regnskabsrapportering er det alligevel mere end et konvergensprojekt der skal til for at opnå koordinering mellem regelsæt.

Forståelig

Til sidst er der en efterspørgsel efter regler der er mere *forståelige* og brugervenlige. Reguleringen burde være mere fokuseret på struktur og tydelig formulering af de ønskede resultater. Målsætningen med den pågældende standard står ofte i starten af en IFRS, men denne kan med fordel være tydeligere formuleret, for at tydeliggøre formålet med standarden, uden at man behøver

læse hele standarden for at forstå den. Det ultimative mål er princip- og ikke regelbaserede standarder, da de regelbaserede standarder er mere besværlige at bruge, fordi man skal bruge mere tid på at følge omfattende regler og ikke kan stole på sit eget kendskab til principperne. Mindre regelbaserede standarder vil reducere kompleksiteten for regnskabsaflægger. Derudover er det et ønske om et almindeligt, letforståeligt sprog og enklere sætningsstruktur. Et teknisk sprog er nødvendig i regnskabsstandarder, men jargon burde undgås, hvis muligt. En kilde til forvirring kan også være inkonsekvent brug af terminologi i standarder. FRC har i en undersøgelse fundet over 30 forskellige begreber for at beskrive tærskelen for sandsynlighed, fx 'probable', 'virtually certain' og 'more likely than not' (FRS, 2009: 35). Da standarder fortolkes af hver enkelt læser, kan inkonsekvent brug af terminologi føre til forskellige resultater i ellers ensartede tilfælde.

Forståelighed kan også forbedres, hvis der anvendes en enkel struktur i standarder. Konsekvent opbygning, der er ens fra standard til standard vil gøre brugervenligheden større, da brugere får en mere intuitiv følelse af, hvor information kan hentes når man har brug for den.

Ændring af regnskabsreguleringen er ikke et enkelt arbejde og vil kræve meget engagement fra de standardsættende organer. IASB og FASB har forpligtet sig til at arbejde med forenkling af standarder, blandt andet ved at indgå i konvergensprojektet, som skal skabe overensstemmelse mellem de internationale IFRS og US GAAP. Man kan også se en forbedring i de nyere IFRS-standarder, hvor det er tydeligt at der arbejdes på struktur og mere konsekvent brug af begreber. Standardudviklere burde holde sig for øje, at virksomheder der udarbejder regnskaber ønsker mindre komplekse standarder og, måske endnu vigtigere, at regnskabsbrugere savner mere *relevans* i de aflagte regnskaber.

4.4.2 FRC's retningslinjer for bedre kommunikation i årsrapporten

Regnskabsregler kan ikke ændres over natten, men regnskabsaflæggere kan allerede nu gøre en forskel for at forbedre kommunikationen i årsrapporten. FRC har også opstillet fire principper der kan være med til at gøre årsrapporten bedre for brugeren (FRC, 2009: 40-1)

- a) Fokuseret
- b) Åben og ærlig
- c) Tydelig og forståelig
- d) Interessant og engagerende

Fokuseret

Et af de største problemer FRC og deres interviewobjekter har identificeret er rod, eller clutter, i årsrapporten. En betydelig årsag til clutter er, at alle oplysningskrav tilgodeses i rapporten, uanset om de er væsentlige eller ej. Derfor efterlyses mere *fokuserede* årsrapporter, der fremhæver de vigtige budskaber, og ikke lader uvæsentlig information tilsløre billedet af den økonomiske virkelighed. IASB's begrebsramme har tærskelværdien væsentlighed, som slår fast, at kun information der har betydning for økonomiske beslutninger skal medtages i årsrapporten (Begrebsrammen, 30). Hvorvidt information er væsentlig eller ej skal baseres på regnskabsaflæggerens skøn, men mange gange har aflæggere svært ved at foretage dette skøn. Mange aflæggere kan have svært ved at have tillid til sin egen vurdering af væsentlighed, og argumentation som ”vi havde det med sidste år”, ”vores revisor/lovgivningen kræver at det skal med” og ”alle de andre oplyser om det” kan også være med til at mangle vælger at tilgodesse flere oplysningskrav end, hvad der i virkeligheden er nødvendig.

Vi husker fra afsnittet om adverse selection (4.2.1) at signaler er vigtige i markedet, og dette kan være en grund til, at mange virksomheder vælger at sende flere signaler en strengt nødvendigt. Markedet kan tænkes at tolke et manglete signal som, at virksomheden har noget at skjule, når virksomheden undlader at informere om aspekter som andre virksomheder medtager i sine årsrapporter.

Vi kan se, at det er vigtigt at gøre det klart, hvad væsentlighed egentlig indebærer, for at gøre det lettere for virksomheder at vurdere, hvad der er væsentlig information.

Åben og ærlig

Som en følge af relativt overfyldte årsrapporter er mange regnskabslæsere bekymret over, at virksomheden kan forsøge at skjule dårlig nyt i vrirmlen af information. Der efterlyses derfor *åben og ærlig* kommunikation, der både godt og dårligt nyt slipper til, og virksomheden bringer en fair diskussion om styrker og svagheder. Brugere er særlig opmærksomme på ændringer i præsentation, som når virksomheden fra år til år skifter mellem forskellige Key Performance Indicators (KPI) eller ændrer segmentopdelinger. Der kan hurtigt opstå tvivl om virksomhedens intentioner, når man ikke kan sammenligne tidligere års resultater og der ikke er en forklaring på, hvorfor der er lavet ændringer.

Tydlig og forståelig

Årsrapporten burde tage sigte på at være *tydelig og forståelig*. En struktureret rapport, der bruger et almindelig, forståeligt sprog, veldefinerede termer og konsekvent brug af terminologi vil forøge værdien af årsrapporten. Uklare eller vage forklaringer på hændelser og transaktioner kan vække mistanke om, at virksomheden forsøger at skjule noget. Selvom dette ikke er tilfældet kan virksomheden med fordel bruge de nødvendige ressourcer på at forklare resultater tydeligt.

Interessant og engagerende

Læservenligheden af årsrapporten kan forøges betragtelig, hvis virksomheden bruger flere ressourcer på at lave en rapport der er *interessant og engagerende*. Med relativt enkle trick kan årsrapporten blive mere interessant for læseren. Bryd op lange afsnit af brødtekst med underoverskrifter, fremhævede citater og punktopstillinger, lav korte delopssummeringer og benyt visuel information gennem opsummering af information med grafik. Enkle grafiske greb, som god typografi og grafisk navigationshjælp gør hele læseroplevelsen mere engagerende.

Regnskabsaflæggere som følger principperne præsenteret af FRC, særlig med hensyn til budskabet 'cut clutter' og rydder op i årsrapporten, fjerner uvæsentlig information, bruger et tydeligere sprog og er åben om styrker og svagheder, vil i sidste ende bedre kunne opfylde brugernes krav om en mere relevant årsrapport.

Der skal muligvis stilles et større krav til standardsættere om oplysningskrav i standarder. Virksomheden kan ikke selv bestemme, udover væsentlighedsniveauet, hvad der skal med og ikke skal med i regnskabet, da dette er styret i regler. Næste skridt i cutting clutter-projektet bør derfor være et råb til standardsætterne om en gennemarbejdelse af de konkrete krav der stilles i de enkelte standarder. En mulig første indfaldsvinkel for at reducere uvæsentlige noteoplysninger kan være at lave tydeligere krav for *hvem* kravene skal gælde for. Det kan være et godt første skridt hen ad vejen til mindre komplekse standarder med færre oplysningskrav, der i sidste ende kan føre til mere overskuelige og mindre komplekse årsrapporter.

5. Anvendelseseksempler

Vi har indtil nu set på IFRS 13-standarden og de teoretiske aspekter omkring regnskabet og information. Kapitel 5 bevæger sig tilbage til standarden, for at kigge på de konkrete vejledninger for anvendelse. Det er særligt interessant at kigge på de dele af standarden, der tilfører noget nyt i forhold til de tidligere dagsværdiregler, og hvor regnskabsaflæggere skal bruge ressourcer på tilpasning til de nye regler. Derudover ses der på oplysningskrav, og hvordan virksomheden skal udforme sine noter for at opfylde standardens krav. I tilknytning til oplysningskravene kigger vi også på, hvordan noter udformet efter kravene i IFRS 13 præsterer i forhold til FRC's retningslinjer for bedre kommunikation i årsrapporten.

5.1 Anvendelseseksempler

5.1.1 Aktivets bedste benyttelse

Ved dagsværdimåling af ikke-finansielle aktiver skal der tages udgangspunkt i aktivets bedste udnyttelse (highest and best use). Som udgangspunkt er virksomhedens aktuelle benyttelse af aktivet den bedste benyttelse, hvis der ikke er indikationer på, at den nuværende brug ikke er den optimale. Er dette tilfældet skal dagsværdien ved aktuelt brug sammenlignes med den dagsværdi markedet sætter på aktivet, ved dets bedste udnyttelse, og den højeste af disse værdier skal være aktivets dagsværdi. Hvis den aktuelle udnyttelse ikke er den mest optimale, vil dagsværdien ved markedets bedste benyttelse være højere. Hvis dagsværdien ved virksomhedens benyttelse er højere, er dette mest sandsynlig også den bedste benyttelse, også fra markedets synsvinkel.

Eksempler på situationer, hvor virksomheden ikke benytter aktivet på den, af markedet vurderet som, bedste måde, er strategiske investeringer i patenter eller forsknings- og udviklingsprojekter, hvor virksomheden vil holde aktivet udenfor markedet af konkurrencemæssige grunde, eller køb af investeringsejendomme, hvor markedets benyttelse er en anden end virksomhedens intentioner for brug.

Der kan være tilfælde, hvor dagsværdien ved den bedste benyttelse alligevel er lavere end den aktuelle benyttelse. Vi ser på en virksomhed, der har købt et forsknings- og udviklingsprojekt for at have mulighed for at holde det udenfor markedet (IFRS 13: IE9). Hvis markedsdeltagere ikke har den nødvendige teknologi, tilhørende aktiver eller kompetencer til at fortsætte udviklingen af projektet, vil dagsværdien sandsynligvis være lavere end den aktuelle benyttelse, fordi de

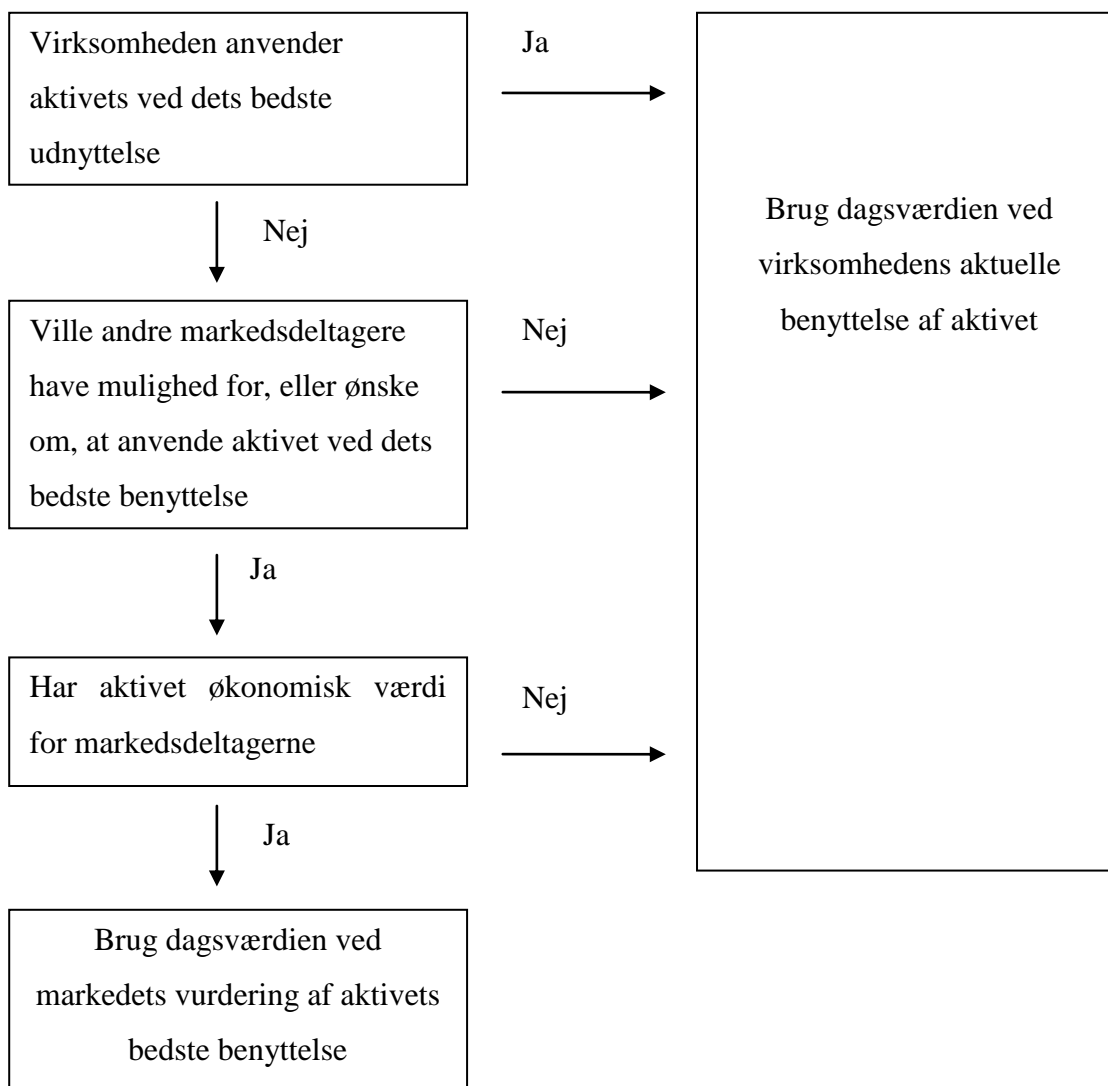

tilknyttede omkostninger reducerer exit-prisen og dermed dagsværdien. Andre markedsdeltagere kan også vurdere, at det ikke vil være økonomisk profitabelt at fortsætte projektet. Derudover findes muligheden for, at alle andre i markedet også ville vælge, at holde projektet uden at udvikle det. I så tilfælde svarer virksomhedens benyttelse til den bedste benyttelse af aktivet.

Disse overvejelser kan illustreres ved hjælp af figur 2.

Det teoretiske problem der opstår, når virksomheden ikke bruger den aktuelle benyttelse af et aktiv til dagsværdiansættelsen er, at balancen ikke viser den reelle værdi aktivet har for virksomheden. Dette bryder med grundtanken i det formueorienterede regnskabsparadigme (se 2.2.2), der balancen skal vise den fremadrettede værdi for virksomheden. Med en værdiansættelse med baggrund i en anden benyttelse end virksomhedens aktuelle, vil regnskabet vise en salgs- eller likvidationsværdi, og ikke den værdi aktivet i realiteten har for virksomheden.

Figur 2: Dagsværdiansættelse for aktivets bedste benyttelse (egen tilvirkning)

5.1.2 Flere værdiansættelsesmetoder

De tre værdiansættelsesmetoder angivet i IFRS 13 er markedsmetoden, der tager udgangspunkt i markedsprisen, omkostningsmetoden, hvor værdien bestemmes af de omkostninger der ville afholdes ved konstruktion af et lignende aktiv, og indkomstmetoden, hvor fremtidige pengestrømme tilbagediskonteres for at bestemme nutidsværdien af den indkomst der vil genereres. Det kan være nødvendigt at bruge flere værdiansættelsesmetoder, ofte hvis aktivet er specielt tilpasset virksomheden og ikke har en let tilgængelig markedspris. I sådanne tilfælde sættes der et sandsynligt interval op for værdi for de forskellige metoder der anvendes, og det bedste skøn for vurdering af, indenfor intervallet, hvad aktivets dagsværdi er, bruges. Den værdiansættelsesmetode der er mest sandsynlig, og kræver færrest justeringer og input fra niveau 2 og 3 i dagsværdihierarkiet, skal tillægges mere vægt end alternative metoder.

Inden for de forskellige værdiansættelsesmetoder er der flere aspekter, der kan forringe sandsynligheden for, at den kalkulerede markedsværdi er den mest nøjagtige. Markedsmetoden kan være unøjagtig, hvis markedet for lignende aktiver ikke er tilstrækkelig repræsenterer det pågældende aktiv. Mange justeringer for specialisering af aktivet kan give en usikkerhed i målingen der kræver yderligere værdiansættelsesmetoder. Ved omkostningsmetoden skal virksomheden tage udgangspunkt i, hvad det ville koste for en markedsdeltager at konstruere et tilsvarende aktiv. Dette kan være svært at bedømme, både på grund af justeringer for maskinens stand og vurderinger af, hvilke ressourcer markedsdeltagere har tilgang til. Er der for eksempel tale om konstruktion af software, kan der være umulig at lave en kopi, fordi markedet ikke har tilgang til privat information som virksomheden har brugt ved opbygning af pågældende software. På samme måde kan indkomstmetoden være unøjagtig, fordi det kan være svært at tage højde for de synergieffekter, der er specielle for virksomheden og ikke repræsenterer markedsudgangspunktet for en nutidsværdiberegning.

Et eksempel kan illustrere, hvordan en virksomhed kan bruge flere værdiansættelsesmetoder og bedømme, hvad en faktisk dagsværdi skal være (IFRS 13: IE11-14). En virksomhed der har erhvervet en maskine i forbindelse med køb af en anden virksomhed, skal dagsværdiansætte maskinen ved første indregning. Fordi maskinen er tilpasset virksomheden, skal der laves mange justeringer til den tilgængelige markedsværdi for lignende maskiner. Virksomheden vurderer, at maskinens værdi efter markedsmetoden ligger mellem 40.000 og 48.000 kroner, afhængigt af,

hvilke justeringer der foretages. For at validere det interval der blev kalkuleret under markedsmetoden, bruger virksomheden tillige omkostningsmetoden og vurderer, at en markedsdeltager, der skulle konstruere en lignende maskine, med samme funktionalitet og stand, ville afholde omkostninger mellem 40.000 og 52.000 kroner.

Da intervallet ved markedsmetoden (40.000-48.000) ligger indenfor intervallet for omkostningsmetoden (40.000-52.000), vurderes dette interval at være mest sandsynlig. Derudover vurderer virksomheden kvaliteten af de inputs de har anvendt ved de to metoder og, hvilke justeringer der er foretaget. Da de inputs der er brugt i markedsmetoden anses som mest valide og der ikke er andre kendte forskelle mellem maskinen og markedet end de justeringer der er lavet, samt at virksomheden vurderer, at værdien ligger i den høje ende af markedsmetode-intervallet, fastsættes dagsværdien til 48.000 kroner (IFRS 13: IE13).

5.1.3 Primære eller mest fordelagtige marked

Fordi dagsværdien skal baseres på en exit-pris, har det betydning, hvilket marked virksomheden vælger at sælge eller overføre det målte aktiv eller forpligtelse på. Som udgangspunkt tager virksomheden afsæt i det marked de normalt handler på, men er der indikationer for, at der findes markeder med flere handler og højere udbud, skal dette marked bruges ved værdiansættelsen. Markedet med højest volumen og mest aktivitet kaldes det primære marked. Markedet hvor virksomheden kan opnå den højeste salgspris kaldes det mest fordelagtige marked, og hvis der ikke eksisterer et decideret primært marked vælges det mest fordelagtige marked som afsæt for værdiansættelsen (IFRS 13: IE21). Virksomheden skal have tilgang til markedet (IFRS 13: 19). Transaktionsomkostninger er ikke en del af et aktiv eller en forpligtelses dagsværdi, men ved vurdering og sammenligning mellem markeder, tages transaktionsomkostninger med i bedømmelsen (IFRS 13: Appendix A).

Vi kan illustrere det primære og mest fordelagtige marked med et enkelt og virkelighedsnært eksempel: værdiansættelsen af en liter mælk. En liter mælk koster ca. fem kroner i Netto, eller ca. 15 kr., hvis du køber den på en tankstation. Fordi majoriteten anslår værdien af en liter mælk til at være de fem kroner, køber langt de fleste mælk i supermarkedet, og da dette er det marked med flest handler og højst volumen er supermarkedet det primære marked for mælk. Fem kroner er derfor den

rigtige dagsværdi for en liter mælk, selvom det kan synes som dagsværdien kan være op til 15 kroner, med udgangspunkt i det mest fordelagtige marked. Hvis der findes flere markeder, der kan anses som primært, vælges det mest fordelagtige af de. Sammenligner vi prisen på en liter mælk i Netto (ca. fem kroner) og Irma (ca. syv kroner), og anslår vi, at handelsvolumen er ens på de to markeder, bruger vi syv kroner som dagsværdien på en liter mælk. Virksomheden skal altså orientere sig om, hvilke tilgængelige markeder der er for aktivet eller forpligtelsen der skal måles, og vurdere pris og aktivitet på de forskellige markeder.

Tabel 3 viser en virksomheds overvejelser mellem to markeder for salg af et anlægsaktiv der holdes for salg, under IFRS 5.

Tabel 3.	Situation 1		Situation 2	
	Marked A	Marked B	Marked A	Marked B
Volumen	10.000	2.000	10.000	10.000
Antal handler	75	20	75	75
Salgspris	50	53	50	53
Transportomkostninger	-3	-4	-3	-4
Dagsværdi	47	49	47	49
Transaktionsomkostninger	-1	-2	-1	-4
Nettopris modtaget	46	47	46	45

Kilde: Undervisnings-slides, 2011 og egen tilvirkning

Virksomheden gennemfører normalt sine handler på marked B, da dette er det marked, hvor de opnår den højeste salgspris, altså det mest fordelagtige marked. Ved en dagsværdiansættelse i situation 1, skal de tage udgangspunkt i marked A, da dette er det primære marked for aktivet, og dagsværdien er 47. Hvis marked B havde den samme volumen og antal handler som marked A, ville de to markeder begge være primære, og virksomheden ville værdiansætte aktivet med udgangspunkt i det mest fordelagtige marked, til en dagsværdi på 49.

Transaktionsomkostninger skal også medtages i vurderingen af markederne. I situation 2 har marked A og B det samme handelsvolumen, men transaktionsomkostningerne på marked B er 4 i stedet for 2, og netto salgspris er 45. Nu er marked A det mest fordelagtige marked, dagsværdien ville derfor være 47.

5.1.4 Dagsværdi ved første indregning

I IFRS 13 defineres dagsværdi som en exit-pris, altså den pris en virksomhed ville modtage (betale) for at sælge (overdrage) et aktiv (en forpligtelse) på målingsdagen. Når virksomheden køber et aktiv eller pådrager sig en forpligtelse, der skal måles til dagsværdi til første indregning, skal den derfor overveje, om den entry-pris de har betalt eller modtaget repræsenterer den markedspris aktivet eller forpligtelsen har på sit primære marked.

Når virksomheden ved første indregning skal vurdere, hvorvidt det er sandsynligt, at transaktionsprisen svarer til dagsværdien, skal det følgende tages i betragtning (IFRS 13: B4)

- a) Om transaktionen er foretaget mellem nærtstående parter eller udenfor traditionelle markedsvilkår
- b) Om transaktionen er foregået under tvang, eller om sælgeren er tvunget til at acceptere prisen, for eksempel ved en likvidation.
- c) Regneenheden (unit of account) er forskellig i transaktionen og den efterfølgende måling, de aktiver der skal måles til dagsværdi er en del af den købspris virksomheden har betalt ved en virksomhedssammenslutning efter IFRS 3, eller hvis købsprisen indeholder transaktionsomkostninger.
- d) Transaktionen foregår på et andet marked, end det primære marked for aktivet eller forpligtelsen.

For en virksomhed der indgår en finansiel kontrakt med en mægler, vil transaktionsprisen svare til dagsværdien ved første indregning. For mægleren, der har tilgang på et dealermarked for finansielle kontrakter, hvor den kan handle med kontrakten, vil dagsværdien sandsynligvis være en anden end transaktionsprisen. De to dagsværdier er forskellige, fordi de to aktører har tilgang på forskellige markeder, og har forskellige primære markeder.

Spørgsmålet om hvorvidt tab eller gevinster, der opstår ved en eventuel forskel mellem transaktionspris og dagsværdi ved første indregning skal indregnes, er ikke behandlet direkte i IFRS 13. Standarden kræver, at tab eller gevinst ved første indregning skal indregnes, med mindre det ikke er tilladt ifølge andre standarder (IFRS 13: 60). Det vil sige, at et finansielt instrument under IAS 39 (IFRS 9) ikke kan medføre tab eller gevinster ved første indregning, med mindre dagsværdien er baseret på niveau 1-inputs eller en værdiansættelsesmetode der kun bruger observerbare inputs (IFRS 13: D107). Gælder dagsværdimålingen for eksempel goodwill ved en virksomhedssammenslutning efter IFRS 3, skal gevinster indregnes i resultatopgørelsen ved første indregning (IFRS 3: 34).

Hvis virksomheden skønner, at transaktionsprisen er den samme som dagsværdien på indregningstidspunktet, og der i efterfølgende perioder bruges en værdiansættelsesmetode der bruger uobserverbare inputs, skal denne metode afstemmes, så den passer til transaktionsprisen (IFRS 13: 64). Et eksempel kan være en virksomhed der køber en investeringsejendom i et område med flere ens ejendomme. Den købte ejendom skiller sig ud fra de andre, fordi den har flot udsigt over en sø. Købsprisen for ejendommen ligger derfor 10 % over salgsprisen for de andre ejendomme i området. I efterfølgende dagsværdimålinger skal virksomheden derfor tillægge de 10 % i ”udsigts-præmium”. Dette er et uobserverbart input, som sammen med andre uobserverbare inputs i dagsværdimålingen vil medføre, at målingen havner på niveau 3 i dagsværdihierarkiet.

5.1.5 Forpligtelser

IFRS 13 kræver, at kreditrisiko skal indgå i dagsværdimålingen af en forpligtelse. Inkluderet i kreditrisikoen er også virksomhedens egen risiko for misligholdelse.

En virksomhed indgår i en forpligtelse til at betale 500 kr. til en fordringshaver om fem år. Virksomheden har en alternativrente på 6 %, og får udbetalt 374 kr., for sit løfte om betaling af de 500 kr.⁷ Dagsværdien af lånet reflekterer dermed virksomhedens specifikke kreditrisiko. Hvis virksomhedens kreditvurdering falder efter et år, vil dette indebære, at dagsværdien af forpligtelsen falder, og virksomheden kan indregne en gevinst i resultatopgørelsen.

Ved en overdragelse af en forpligtelse er kreditrisikoen den samme før og efter overdragelse - dette gælder også den del af kreditrisikoen, der er virksomhedens egen risiko for misligholdelse. Den skal derfor indgå i en dagsværdimåling. Medtagelsen af en virksomheds egen kreditrisiko begrundes af IASB med, at den er en del af markedets vurdering af dagsværdien af forpligtelsens modsvarende aktiv. Selvom det kan synes forkert, at den skal bibeholdes ved en overdragelse, forsvarer IASB dette med, at en debitor normalt ikke vil tillade en overførsel til en anden kreditor med lavere kreditvurdering, og en kreditor med højere kreditvurdering vil ikke påtage sig forpligtelsen under de gældende vilkår, uden en justering i prisen (IFRS 13: BC94).

Paradokset der opstår når virksomhedens egen kreditrisiko indgår i dagsværdien er, at når virksomhedens kreditvurdering ændres, vil tab eller gevinster på dagsværdimålte forpligtelser bevæge sig i den ”forkerte” retning. Når en virksomhed får en højere kreditvurdering stiger

---

⁷ Nutidsværdi = $500 * (1+r)^{-t}$

dagsværdien af forpligtelsen, og et tab føres i resultatopgørelsen, og en modsat nedsættelse af kreditvurderingen fører til, at en gevinst skal indregnes. IASB vurderer dog, at det er vigtigt, at kreditrisiko afspejles i dagsværdimålingen, fordi det er en vigtig bestanddel af fair value (IFRS 13: BC95).

Når Miller (1994) og Hines (1988) beskriver regnskabet som en social konstruktion, der hviler på sit rationale som legitimitet for at beskrive virkeligheden, kan det svække regnskabets legitimitet, når regnskabets rationale brister med "virkelighedens rationale". Dette brist i rationale er selvfølgelig et problem, men IASB's forklaringer og argumentation styrker igen rationalet. Særlig argumentet om, at egen kreditrisiko er en så vigtig del af en dagsværdimåling, at den ikke uden problemer kan udelades, er et rationale der både bekræfter regnskabets legitimitet og vores eget rationale.

5.1.6 Faldende aktivitet på markedet

Fordi dagsværdimålinger tager udgangspunkt i markedsværdien af et aktiv eller en forpligtelse kan det være svært at foretage en værdiurdering, når aktiviteten på markeder falder. IASB fulgte op på problemstillingen da det blev klart, at den globale finansielle krise ville påvirke markedetsaktiviteten, og nedsatte et Fair Value Expert Advisory Panel (FVEAP) som i oktober 2008 udgav rapporten "*Measuring and disclosing the fair value of financial instruments in markets that are no longer active*". I tillæg har FASB udgivet en Staff Position til sin dagsværdistandard FAS 157, "*Determining Fair Value When the Volume and Level of Activity for the Asset or Liability Have Significantly Decreased and Identifying Transactions That Are Not Orderly.*", som ikke kun omhandler finansielle instrumenter. Begge rapporter giver vejledning til regnskabsaflæggere når de skal vurdere, hvorvidt der er tale om et fald i markedetsaktiviteten, om de handlede priser kan bruges som afsæt i dagsværdimålinger og, hvordan værdiansættelsesmetoder kan anvendes i tilfælde med faldende markedetsaktivitet.

Hovedregelen er, som altid i IFRS 13, at dagsværdi er den værdi der ville modtages ved salg af et aktiv eller overdragelse af en forpligtelse på målingstidspunktet i en almindelig transaktion. Der er altså stadig tale om en markedsmåling, men man skal være forsigtig med at bruge transaktioner der ikke er foretaget på almindelige markedsvilkår som grundlag for dagsværdimålingen. IASB

opstiller følgende indikationer for, at der kan være tale om betydelig fald i markedsaktiviteten, sammenlignet med almindelig aktivitet (IFRS 13: B37)

- a) Der er få transaktioner
- b) Noterede priser er ikke baseret på aktuel information og varierer mellem markedsdeltagere og over tid
- c) Indekstal som tidligere har haft høj korrelation til det målte har faldende korrelation i forhold til andre indikationer for dagsværdi
- d) Der er en forøgelse i risikopræmier for observerede transaktioner eller noterede priser, i forhold til virksomhedens egne estimater af fremtidige pengestrømme, som også har indarbejdet kreditrisiko
- e) Der er et bredt spænd mellem købs- og salgskurser, eller signifikant forøgelse i dette
- f) Der er en signifikant fald i aktiviteten på markedet, eller der eksisterer ikke et marked
- g) Minimalt med information er offentlig tilgængelig.

Er der indikationer for, at der er faldende markedsaktivitet, skal virksomheden vurdere de transaktioner der er foretaget. Transaktioner foretaget på et marked med faldende aktivitet kan godt danne baggrund for en dagsværdimåling, hvis de er foretaget på regulære markedsvilkår. Derfor skal virksomheden orientere sig om, hvorvidt der har været tale om transaktioner under tvang og dagsværdimålingen ikke kan foretages på baggrund af markedstransaktioner. Det vigtige er derfor ikke, at bedømme markedsaktiviteten, men at bedømme de transaktioner der er foretaget, og hvorvidt de repræsenterer dagsværdi. Indikationer for en tvungen transaktion kan være, at den er foretaget på baggrund af lovmæssige eller økonomiske krav om at sælge, og at der ikke er tilstrækkelig tid til at afsætte aktivet, samt tilstedeværelsen af kun én køber (FVEAP, 2008: 24). Disse indikationer behøver nødvendigvis ikke lede til en antagelse om, at transaktionen er tvungen, men kræver en gennemgang af transaktionen, for at forstå de vilkår den er foretaget på.

Når der er tale om et fald i markedsaktiviteten, vil det være nødvendigt med en justering af de værdiansættelsesmetoder der anvendes ved dagsværdimålingen, eller skift af værdiansættelsesmetoder. Virksomheden skal dog være påpasselig, så der ikke bliver tale om en konservativ eller en optimistisk måling, men have de kvalitative egenskaber i begrebsrammen for øje. Det vil blive nødvendigt at bruge værdiansættelsesmodeller når der ikke er tilgængelig markedsinformation, og der gives flere råd for, hvordan modellerne kan tilpasses og bearbejdes for at forbedre dagsværdimålingen.

Tilbagediskonteringsmodeller kan udarbejdes både med afsæt i faste pengestrømme og en risikojusteret rente, eller med pengestrømme der er vægtet for sandsynlighed og en markedsrente.

Under brug af modellerne skal der tages hensyn til tidspunkterne for cash flows og usikkerhed omkring disse, kreditrisiko og risiko for misligholdelse og likviditeten i det målte (FVEAP, 2008: 85).

En måde at validere de modeller, eller dele af de modeller man bruger, kan være at kalibrere dem mod andre instrumenter eller aktiver, hvor der eksisterer et aktivt marked at sammenligne resultaterne med. Dermed kan metoden prøves ud og verificeres ved brug, hvis dens resultat er i overensstemmelse med tilgængelige markedspriser for et andet aktiv eller forpligtelse (FVEAP, 2008: 88). Er der tale om et instrument eller en forpligtelse med underliggende sikkerhed eller pant, kan det være relevant at foretage en dagsværdimåling af det underliggende, under antagelsen af, at fordringshaveren vil realisere det underliggende pant (FVEAP, 2008: 93). Tilsvarende kan man se på markedsdata for lignende instrumenter, med lignende struktur og sikkerhed, for at kalibrere sin egen model mod disse.

Alle værdiansættelsesmodeller skal tage afsæt i de faktorer markedsdeltagere ville bygge sine antagelser på ved en prisfastsættelse. Hvis modellen i udgangspunktet ikke tager hensyn til disse, skal der justeres for likviditets- og kreditrisiko, samt andre risici eller risikopræmier markedet ville medtage i sine vurderinger (FVEAP, 2008: 99).

Ved anvendelsen af andre værdiansættelsesmetoder end en direkte markedsbaseret metode, med udgangspunkt i niveau 1-input, skal virksomheden stadig holde sig for øje, at der er tale om en markedsbaseret måling. Alle vurderinger skal munde ud i en bedømmelse af, hvad det målte ville kunne sælges eller overdrages for på målingsdagen. Justeringer af modeller skal tages med udgangspunkt i målet med dagsværdimålingen: den skal afspejle markedsvilkår, og ikke virksomhedens forsigtighed.

5.2 Oplysningskrav

Målsætningen med noteoplysninger om virksomhedens dagsværdimålinger er, at give brugeren mulighed for at vurdere de anvendte værdiansættelsesmetoder og input der ligger til grund for værdiansættelsen, samt at kunne kontrollere, hvordan målinger på niveau 3 har indvirkning på totalindkomsten i perioden (IFRS 13: 91). For finansielle instrumenter, der tidligere har været underlagt kravene i IFRS 7, hvor vi også kender dagsværdihierarkiet fra, er der ikke tale om væsentlige ændringer i oplysningskrav, bortset fra et forøget krav om beskrivelser i beretningsform

af metoder og inputs. Det er derfor for de ikke-finansielle dagsværdimålinger, at der reelt er tale om et forøget krav til oplysninger. De følgende eksempler er forenkede i forhold til virkeligheden, og er ikke en fortegnelse over de komplette oplysningskrav i standarden, men har som mål at give et indblik i, hvilke krav der stilles til udformning og indhold i noteoplysningerne.

5.2.1 Målinger på niveau 1

De mindst omfattende krav til oplysninger er for målinger på niveau 1 i dagsværdihierarkiet. Fordi målingerne er foretaget med afsæt i observerbare data kræves der ikke yderligere oplysninger, udover hvad dagsværdien er, og hvilket niveau i dagsværdihierarkiet den befinder sig på. Kvalitative oplysninger skal præsenteres i tabelform (IFRS 13: 99), og tabel 4 viser et eksempel på en noteopstilling der opfylder kravene i IFRS 13, paragraf 91 a og b.

	31-12-20XX	Dagsværdimålinger på rapporteringsdatoen med inputs fra niveau		
		Noterede priser -	Andre	
			observerbare input -	Uobserverbare input -
	Niveau 1	Niveau 2	Niveau 3	
Anlægsaktiver for salg				
- Gruppe 1	342	320	20	2
- Gruppe 2	76	76		
Aktiver erhvervet ved virksomhedssammenslutning				
- Maskiner	605	500	105	
- Goodwill	220		150	70
Investeringsjendomme	1080	970	110	
Finansielle aktiver				
- Obligationer	750	750		
- Investeringer i aktier	340	340		
- Handelsbeholdning aktier	275	275		

Tabel 4. Noteoplysninger for målinger på niveau 1 i dagsværdihierarkiet (Kilde: IFRS 13: IE60 og egen tilvirkning)

I eksemplet kan man se, at der er foretaget en opdeling af anlægsaktiver i grupper. Denne opdeling skal være foretaget på baggrund af en vurdering af aktivernes natur og placering i

dagsværdihierarkiet (IFRS 13: 94). I gruppe 2 bliver de pågældende anlægsaktiver solgt på et aktivt marked, og handelspriserne er let tilgængelige for virksomheden uden videre justeringer for aktivernes stand. Det samme gælder de finansielle aktiver, der alle har noterede priser der danner baggrund for dagsværdimålingen. Hvis virksomheden valgte at benytte sig af undtagelsen i paragraf 48, hvor der er mulighed for at måle en gruppe af finansielle aktiver med afsæt i, den nettoeksponering for risiko der er valgt, på baggrund af virksomhedens risikopolitikker, skulle dette oplyses, samt med en begrundelse herfor.

Disse niveau 1-målinger kræver ikke flere oplysninger, med mindre der har været foretaget målinger på lavere niveauer i tidligere regnskabsår. I så tilfælde skal der gives en forklaring på, hvorfor der er foretaget en flytning, og hvilke beløb det gælder. Dette gælder både forflytninger fra og til niveau 1, som skal oplyses separat (IFRS 13: 91c). Derudover kræves der en yderligere forklaring, ved målinger på alle niveauer, hvis virksomheden ikke anvender aktiver i henhold til den højeste og bedste udnyttelse (IFRS 13: 91i), dagsværdien måles dog altid med udgangspunkt i højeste og bedste benyttelse.

5.2.2 Målinger på niveau 2

Udover de krav der stilles til målinger på niveau 1, skal der for målinger på niveau 2 gives en beskrivelse, af de målingsmetoder og inputs der er anvendt i værdiansættelsen. Hvis der er ændringer i anvendte metoder, skal der gives en forklaring (IFRS 13: 91d). Et eksempel på disse beskrivelser gives i tabel 5, da disse krav også gælder for målinger på niveau 3.

5.2.3 Målinger på niveau 3

Målinger på niveau 3 baseres på data der ikke er direkte observerbare, og tager afsæt i vurderinger gjort af virksomheden under værdiansættelsen. Fordi målingerne er mere objektive stilles der større krav til de oplysninger der skal gives. Der skal gives beskrivelser af værdiansættelsesprocessen, de anvendte procedurer for måling og værdiansættelses-policy (IFRS 13: 93g), samt at der stilles krav til at oplyse, hvordan uobserverbare inputs påvirker totalindkomsten, både ved realiserede og urealiserede gevinster og tab (IFRS 13: 93e-f). Derudover skal der gives narrative oplysninger om følsomhed, herunder, hvordan ændringer i de uobserverbare inputs påvirker dagsværdien. Gælder

målingen for finansielle aktiver og forpligtelser, skal der sættes tal på følsomhedsanalysen, og hvordan disse vil påvirke gevinster og tab (IFRS 13: 93h). Virksomheden skal selv vurdere, hvordan de grubeinddeler ved måling og oplysninger. En god tommelfingerregel er, at de mest væsentlige og subjektive dagsværdimålinger kræver finere opdeling, mens mindre subjektive vurderinger kan aggregeres i større grupper (FVEAP, 2008: 105).

I tabel 5 ser vi et eksempel på de oplysninger, der kræves om anvendte inputs for målinger på både niveau 2 og 3. Tabellen skal suppleres med beskrivelser og uddybende forklaringer, afhængigt af den information, der gives samt karakteristika ved det målte. Tabellen opfylder kravene i IFRS 13, paragraf 93d.

Aktiv/forpligtelse	Dagsværdi 31/12/20XX	Værdiansættelses- metode	Anvendte inputs	Spænd (vægtet gns.)
Investeringsejendomme	1080	Sammenligninger af priser på ejendomsmarkedet	Gennemsnitlig kvm-pris (Niveau 2)	30.000-50.000 (42.000)
Obligationer uden aktivt marked	500	Tilbagediskontering af pengestrømme	Justering af diskonterings- renten for kreditrisiko (Niveau 3)	5 % - 20 % (7 %)

Tabel 5: Beskrivelser af metoder og inputs for målinger på niveau 2 og 3 i dagsværdihierarkiet.
(Kilde: IFRS 13: IE63 og egen tilvirkning)

Der skal gives en fuldstændig afstemning over, de på niveau 3-målte, ændringer i løbet af regnskabsåret (IFRS 13: 93e). Der kræves en opgørelse over køb, salg og afviklinger, samt tilgange og afgang fra og til niveau 3 fra de andre niveauer. Der kræves separate oplysninger for tilgange og afgang. Ved forflytninger ind og ud fra niveau 3 skal der oplyses, hvilke grunde der er for flytningen og, hvilke politikker der er for, hvornår en måling skal foretages på niveau 3. Derudover skal der oplyses, hvordan ændringer i dagsværdien påvirker de samlede gevinster og tab i perioden. Der kræves også separat oplysning om, hvilke af de samlede gevinster og tab der stammer fra urealiserede gevinster og tab ved niveau 3-målinger (IFRS 13: 93f). Oplysningerne gives i tabelform (IFRS 13: 99).

For at opfylde kravene i IFRS 13: 93g skal virksomheden give en narrativ beskrivelse af de værdiansættelsesprocesser der anvendes ved dagsværdimålinger på niveau 3. Oplysningerne kan

blandt andet indeholde en redegørelse for den gruppe i virksomheden, som har ansvar for de beslutninger og politikker omkring dagsværdimålinger, og hvordan denne gruppen vurderes og kontrolleres. Der vil være naturligt at give oplysninger om, hvordan og hvor ofte metoderne, der bruges til værdiansættelser testes og kalibreres, samt hvordan de anvendte inputs udvikles og underbygges til brug for virksomheden. Udover disse, skal der gives information om, hvordan virksomheden stiller sig i forhold til brug af tredjemandsdata, hvordan disse vurderes og om de vurderes til at være i overensstemmelse med de krav der stilles i IFRS til kvalitet af input (IFRS 13: IE65).

For alle målinger på niveau 3 skal der indgå en narrativ beskrivelse af følsomheden i målingen. Der skal oplyses om de inputs, der ville påvirke målingen, og om eventuelle korrelationer mellem inputs som ville forstørre eller formindske effekten af forandringer i disse inputs. Alle uobserverbare inputs skal vurderes i forbindelse med følsomhedsanalysen. For finansielle aktiver og forpligtelser kræves der tillige at virksomheden sætter tal på de effekter ændringer har på dagsværdimålingen og oplyse de alternative dagsværdier og, hvordan resultatet påvirkes af disse (IFRS 13: 93h).

Til sidst skal nævnes, at de krav IFRS 13 stiller til oplysninger om finansielle instrumenter i årsrapporten også gælder for delårsrapporter der aflægges efter IAS 34 – Præsentation af delårsregnskaber (IFRS 13: D78).

5.3 Konsekvenser for regnskabsbrugere

Et årsregnskab aflagt efter IFRS 13 vil komme til at indeholde meget information, særlig for virksomheder, der foretager mange målinger på niveau 3 i dagsværdihierarkiet. Dette gælder for eksempel virksomheder der laver opkøb af andre virksomheder, og skal måle det overtagne til dagsværdi efter IFRS 3, samt virksomheder der har finansielle instrumenter efter IAS 39 (IFRS 9). Dette er blot to eksempler på dagsværdimålinger der ofte anvender inputs fra niveau 3. Det vigtigste er selvfølgelig, at læserne af regnskabet kan bruge informationen til noget. Hovedmålsætningen ved oplysningerne er, at brugeren skal kunne vurdere de metoder og inputs der er brugt i dagsværdimålingen, og at der kan foretages en vurdering af niveau 3-målingers indvirkning på resultatet (IFRS 13: 91). Oplysningskravene i standarden opfylder sine egne krav, da der skal informeres, både narrativt og kvantitativt, om de anvendte metoder for værdiansættelsen, samt at

der stilles høje krav til følsomhedsanalyser og afstemning for målinger på niveau 3. Egne mål er naturligvis opfyldt - derfor ses nu på begrebsrammens kvalitative krav til regnskabsaflæggelsen samt FRC's opstillede krav fra Cutting Clutter-rapporten, for at vurdere kvaliteten af de dele af årsrapporten der omhandler oplysninger om dagsværdi.

5.3.1 Begrebsrammen

IASB's begrebsramme opstiller fire, primære kvalitative egenskaber for den aflagte årsrapport (se afsnit 2.1.2): forståelighed, relevans, pålidelighed og sammenlignelighed

Forståelighed

Der slås i begrebsrammen fast, at den iboende kompleksitet i regnskabstekniske opgørelser ikke skal forstås som et hinder for forståelighed, da man antager, at læseren har de nødvendige forudsætninger for at forstå indholdet. At værdiansættelsesmodeller og -metoder samt det målt kompleksitet kan gøre noteoplysninger om dagsværdimålinger svært tilgængelig for nogen læsere af regnskabet, kan ikke være en grund til at udelade information. Der skal hellere sættes fokus på at gøre det uforståelige forståeligt, ved hjælp af tydelig kommunikation.

Relevans

Der kan næppe stilles spørgsmålstejn ved relevans i information om dagsværdimålinger. Mange virksomheder bruger afledte finansielle instrumenter i sin risikostyring, og værdiansættelsen af disse er væsentlig for regnskabsbrugerens vurdering af virksomheden. Både prognose- og kontrolformålet, evaluering af fremtidig indtjeningssevne og af ledelsens forvaltning, får vigtige inputs fra oplysninger om måling til dagsværdi, og de overvejelser virksomheden gør sig i sine politikker og metoder for værdiansættelse.

Pålidelighed

Dagsværdimålinger på niveau 3 er subjektive i sin natur, da de tager udgangspunkt i de antagelser, måleren tager om virkeligheden og påvirkninger af værdien af det målte. For at forøge pålideligheden i subjektive målinger, er der sat høje krav til oplysninger omkring de subjektive

antagelser. Derudover er der krav om oplysninger om følsomhed i målinger, som alt andet lige vil forbedre læserens mulighed for at bedømme pålideligheden i de angivne oplysninger.

Pålideligheden i dagsværdimålinger forøges ved revisionspåtegningen, som giver en ekstra sikkerhed for brugeren om, at informationen er fri for væsentlige fejl og tendentiøse påvirkninger.

Sammenlignelighed

Subjektiviteten i dagsværdimålinger er forringende for sammenligneligheden mellem flere virksomheders regnskaber, der benytter sig af dagsværdimålinger uden brug af observerbare inputs. At to virksomheder værdiansætter det samme aktiv eller forpligtelse forskelligt, er ikke nødvendigvis et tegn på, at en, eller begge, værdiansættelser er forkert. Både metoderne og inputs brugt i værdiansættelsen kan være i overensstemmelse med kravene i IFRS 13, mens det er ledelsens vurderinger, der skaber forskelle mellem målinger (FVEAP, 2008: 27). Det vigtigste for sammenligneligheden er, at virksomhedens målinger er konsekvente, både over tid og mellem aktiver og forpligtelser.

5.3.2 FRC's Cutting Clutter

Kan en årsrapport der opfylder kravene i IFRS 13 samtidig opfylde FRC's fire retningslinjer for bedre kommunikation i årsrapporten? De fire retningslinjer skal være med til at gøre årsrapporten mere læsevenlig og mindre kompleks for brugeren, og er (FRC, 2009: 40):

- e) Fokuseret
- f) Åben og ærlig
- g) Tydelig og forståelig
- h) Interessant og engagerende

Fokuseret

En fokuseret årsrapport fremhæver de vigtige budskaber, og giver de mindre vigtige informationer mindre plads i årsrapporten. Der er ingen tvivl om, at oplysningskravene i IFRS 13 lægger størst vægt på de mest subjektive målinger. Med de gældende oplysningskrav i IFRS 13, antages det, at alle målinger på niveau 3 i dagsværdihierarkiet er væsentlige, hvilket ikke behøver være rigtigt. Blot fordi en måling er taget med udgangspunkt i uobserverbare inputs, betyder det ikke, at den er væsentlig. I FRC's forarbejde til cutting clutter-projektet svarede både aflæggere og brugere, at

værdiansættelse af immaterielle aktiver erhvervet efter en virksomhedsoverdragelse (IFRS 3), optager både tid, ressourcer og stor plads i årsrapporten, selvom oplysningerne er relativt uinteressante både for virksomheden og læseren (FRC, 2009: 23). Som altid er det et spørgsmål om væsentlighed. For nogle virksomheder er informationer om alle aktiver i forbindelse med en opkøbssituation væsentlige, men ikke for alle virksomheder. Det samme gælder for langt de fleste dagsværdimålinger. Væsentlighed er en virksomhedsspecifik størrelse, og kræver skøn fra regnskabsaflæggerens side, men når der stilles direkte krav i standarden, medtages information der måske er uvæsentlig alligevel. Det er de principbaserede, og ikke de regelbaserede standarder, der giver rum til virksomhedens egen vurdering af, hvilken information der er væsentlig og skal lægges størst vægt på i rapporteringen. IFRS 13, og standarder generelt, burde i langt højere grad holde sig for øje, at det er de væsentligste informationer, og ikke blot de mest subjektive, der kræver mest i form af oplysninger.

Åben og ærlig

Brugernes ønske om en mere fair fremstilling af virksomhedens styrker og svagheder samt godt og dårligt nyt, besvares med højere oplysningskrav i standarden, der fremtvinger åbenhed omkring usikre elementer. Følsomhedsanalyser er et eksempel på en formidling, hvor der ikke blot sættes tal på usikkerhed, men også på de valg virksomheden har taget, om hvad de ikke vil medtage i resultatopgørelsen. Når der sættes tal på informationer, der opstilles i en tabel, kan man ikke skjule ufordelagtig information i lange tekststykker eller omfattende forklaringer. Alt andet lige, stiller det læseren bedre når han vil evaluere den økonomiske stilling og vurdere fremtidsudsigter samt forvaltningen af virksomhedens økonomiske ressourcer.

Tydelig og forståelig

Med IFRS 13 har en af hovedmålsætningerne været, at rydde op i terminologi og forskellig praksis for måling til dagsværdi. Den samme vejledning for måling og oplysning om aktiver og forpligtelser til dagsværdi er en god støtte for regnskabsaflæggerne, når de skal gøre årsrapporten mere tydelig og forståelig. Når der i standarden er fokus på god kommunikation og veldefinerede, forståelige termer, afspejles det også i de aflagte rapporter. Fordi vi har fået IFRS 13, er det blevet lettere for virksomheder at forbedre kommunikationen i årsrapporten, med hensyn til et tydeligt sprog og mere forståelige forklaringer af komplekse forhold.

Interessant og engagerende

Der følger meget tekst med i IFRS 13's oplysningskrav, med narrative opstillinger og forklaringer af metoder og politikker. Dette er en udfordring for regnskabsaflæggeren, som skal gøre informationen let tilgængelig og interessant for læseren. O'Reilly (se afsnit 4.3.1) har påvist, at brugerne er glade for meget information, de er sikre på sin egen evne til at tyde den information der gives. Store informationsmængder kan alligevel gives på en måde, der er visuelt indbydende og let at læse, en udfordring, men også en mulighed, virksomheder har.

5.4 Sammenfatning

IFRS 13 gør det bestemt ikke lettere for regnskabsaflæggere at rydde op i årsrapporten og reducere "clutter". I IFRS 13 er der en tilførsel af oplysningskrav, uden at andre krav fjernes, og en udvidelse af årsrapporten som helhed. Der er tale om en udfordring med hensyn til, at der skal være fokus på væsentlighed i regnskabsaflæggelsen. Det er ikke blot de subjektive værdiansættelser, der kræver fokus. Kernen er, at når mest væsentlige informationer fremhæves, bliver årsrapporten bedre for brugeren, i hans evaluering af virksomheden og som afsæt for beslutninger. Set i sammenhæng med O'Reillys undersøgelser om information overload (afsnit 4.3.1) bliver brugerne relativt mere tilfredse med en årsrapport aflagt efter IFRS 13's ikrafttrædelse, da den vil indeholde flere informationer. Om denne ekstra, relativt lille, informationsmængde vil have en så stor betydning for beslutningstageren, at hans beslutninger bliver mindre effektive, er svært at sige. Men når vi ved, at en gennemsnitlig årsrapport for en dansk C20-virksomhed har vokset med 6 % mellem 2009 og 2011 (Steffensen, 2012: 1), så har den akkumulerede informationsmængde uden tvivl indvirkning på den mængde information regnskabsbrugeren skal evaluere ved sin beslutningstagning.

6. IFRS 13's målopfyldelse

For at foretage en vurdering af standardens målopfyldelse tages der udgangspunkt i FRC's retningslinjer for bedre kommunikation i standarder, og der foretages en evaluering af IFRS 13 og dens kommunikation og nytteværdi for regnskabsaflæggerne.

IFRS 13's mål, udover at definere dagsværdi og fastlægge oplysningskrav omkring måling til dagsværdi, er, at samle alle regler for dagsværdimåling på et sted (IFRS 13: IN1). Allerede ved beslutningen om at udvikle og udstede IFRS 13, har IASB gjort et vigtigt arbejde for brugervenligheden af IFRS generelt. Der er ikke længere forskellige principper, definitioner og vejledninger for forskellige aktiver og forpligtelser der måles til dagsværdi, og der stilles de samme krav for alle målinger og oplysninger. Dette gør det lettere for brugeren at indhente de oplysninger der er nødvendige for at udarbejde årsrapporten, samt lettere at forstå og efterfølge de krav der stilles.

IFRS 13 er ikke en svær eller tung standard. Der er gjort meget for at gøre standarden struktureret, forståelig og let at følge, samt at der i udstrakt grad medfølger vejledninger og eksempler. Struktur, konsekvent begrebsbrug og læservenlighed gør, alt andet lige, standarden lettere at forstå, men det betyder ikke, at den er mere brugervenlig. Selvom standarden ikke tilføjer nye regler for, hvad eller hvornår der skal måles til dagsværdi, er der kommet flere krav til - særlig er der tale om en udvidelse af kravene for ikke-finansielle aktiver. Der skal gøres flere overvejelser omkring det målte (se afsnit 5.1), og der er kommet flere oplysningskrav til (afsnit 5.2).

6.1 Væsentlighed

Som nævnt i afsnit 5.3.2, er det en mangel i standarden, at der ikke er lagt tilstrækkelig vægt på væsentlighedskriteriet, særlig når det gælder udformning af noter til regnskabet. Der antages, at al subjektiv information er væsentlig, og kræver lige meget opmærksomhed i årsrapporten. Fordi subjektivitet er tærskelværdien for yderligere oplysningskrav for niveau 3-målinger, kan det betyde, at der gives meget information der ikke er relevant for regnskabsbrugerens beslutningstagning. Problemet er, at der ikke er rum for virksomhedens egen vurdering af, hvad der er væsentligt og kræver uddybning, men hellere at "alt skal med". Med de nuværende krav, vil der i mange tilfælde være *for meget* information i årsrapporten. For nogen virksomheder vil al den krævede information

i IFRS 13's oplysningskrav være væsentlig information, og svare til relevante oplysninger for regnskabsbrugeren, mens der for andre virksomheder blot vil være oplysninger for oplysningens skyld, og skabe fyldstof til årsrapporten. Der burde derfor være større mulighed for virksomheden selv at vurdere, hvilke af de subjektive niveau 3-målinger der er så væsentlige, at de kræver de meget udfyldende oplysninger i IFRS 13.

Der er altså forfatterens ønske, at IFRS 13 skal være mere principbaseret. IFRS er ikke et regelbaseret standardsystem, men bygger på principper og regnskabsaflæggers egen fortolkning af disse. Alligevel er der eksempler på, at der igennem velmenende vejledninger og anvendelseksemples, er lavet tjeklister, som mange nok vil vælge at følge, hellere end at foretage egne vurderinger af, hvad der er væsentlig information. Som eksempel kan vi se den principbaserede oplysningsregel, der kræver *"en beskrivelse af værdiansættelsesprocessen virksomheden anvender"* (IFRS 13: 93g). I standardens illustrative eksempler opstilles der en punktlister over information der *kan blive oplyst for at efterfølge standardens krav* (IFRS 13: IE65). Mange vil nok vælge at følge punktopstillingen i IE65, enten af frygt for, at de ellers ikke opfylder standardens krav, eller fordi det simpelthen er nemmere. Selvom mange regnskabsaflæggere nok vil lægge ressourcer i at opfylde krav om beskrivelse af værdiansættelsesprocessen, vil der nok ses mange noter der direkte kan føres tilbage til de illustrative eksempler.

Med baggrund i væsentlighed er det forfatterens holdning, at der med fordel kan efterlyses mere hensyntagen til, at virksomheder er forskellige og har forskellige mål for, hvad der er væsentlig information. Hvis standarden turde overlade lidt mere til regnskabsaflæggers skøn, ville det kunne føre til mindre omfattende årsrapporter med mere vægt på den væsentlige information. Ikke sådan at forstå, at den information der kræves i standardens nuværende form ikke skal medtages i regnskabet, men hellere, at der skulle lægges mere vægt på, den enkelte virksomheds individualitet og forståelse for, hvad der er vigtig for dens regnskabsbruger.

6.2 Opfyldelse af FRC's retningslinjer

Med udgangspunkt i FRC's retningslinjer for bedre kommunikation i regnskabsstandarder, ses der på IFRS 13 og dens opfyldelse af disse krav. Vi husker fra kapitel 4.3.1, at principperne for bedre kommunikation i standarder er (FRC, 2009: 16-17):

- a) Målrettet
- b) Proportioneret
- c) Koordineret
- d) Forståelig

Målrettet

En målrettet standard har fokus på formålet med standarden. Selvom det overordnede mål med standarden er at definere dagsværdi og fastlægge oplysningskrav om dagsværdimålinger, må brugerne af standarden og brugerne af årsrapporten antages at have lidt andre målsætninger. For regnskabsaflægger antages formålet at være en standard der giver klare og tydelige vejledninger for, hvordan dagsværdimåling skal foretages samt, hvordan der skal noteoplyses, for i sidste ende at kunne aflægge en informativ årsrapport. Den informative årsrapport må også være regnskabsbrugerens ultimative mål. Årsrapporten skal vise en fair værdiurdering af virksomheden, herunder det dagsværdimålte samt, hvilke usikkerheder der er omkring værdiansættelserne. Da IFRS 13 ikke tilføjer nye krav om, hvad der skal oplyses til dagsværdi, må det antages, at de tilførte oplysningskrav og muligheden til at bedømme virksomhedens dagsværdimålinger er den vigtigste formål med IFRS 13 for en regnskabsbruger.

IFRS 13 og den aflagte årsrapport der opfylder dens krav, må antages at give regnskabsbruger god information om virksomhedens værdiurderinger. Der er dog principper i standarden der gør det sværere for regnskabsbruger at bedømme virksomhedens overordnede økonomiske stilling. Det er interessant for investorerne at vide, hvordan virksomheden bruger sine finansielle instrumenter, målt til dagsværdi, til risikostyring, men hovedprincippet i standarden er, at instrumenter skal dagsværdimåles individuelt. Kun undtagelsesvis er der tilladt, at foretage en måling af en hel beholdning med baggrund i nettorisikopositionen (IFRS 13: 48), som alt andet lige giver investor et større indblik i virksomhedens finansielle position og ledelsens forvaltning.

Proportioneret

Proportionerede standarder holder omkostningseffektivitet og nytteværdi for øje, og tilføjer kun nye regler, når der er tydeligt, at det vil medføre en bedre målopfyldelse for årsregnskabet. Det blev klart under arbejdet med standarden, at der under økonomiske krisetider var endnu vigtigere at lægge vægt på en fair værdiansættelse af dagsværdimålte aktiver og forpligtelser, og der blev tilført

krav i standarden der skulle afhjælpe problemet. Dette er et godt eksempel på, at en standard svarer på problemer og tilfører værdi for regnskabsbrugere.

IFRS 13 kunne være bedre med hensyn til proportionerede krav til regnskabsaflæggere. Der skal i forbindelse med regnskabsaflæggelsen, foretages mange overvejelser der ikke er en naturlig del af en virksomheds forretningsdrift. Virksomheden kan komme til at skulle bruge mange ressourcer på identificering af markeder, af aktivers bedste benyttelser eller vurderinger af transaktioner der sker på inaktive markeder, som ikke har anden hensigt end at skulle medtages i noteoplysningerne. Det er en del af dagsværdiens definition, at den er baseret på en markedsmåling og dermed ikke har intern relevans for virksomheden, da de kan have andre intentioner for aktivet eller forpligtelsen end salg. Dette medfører mange frembringelser af oplysninger til brug for et regnskab aflagt efter IFRS 13, som kun har lille værdi i ledelsens beslutningstagning.

Koordineret

Der er gjort meget for at skabe en koordineret standard, både indenfor IFRS og i samarbejdet med US GAAP. Formålet med standarden er at skabe konvergens, både mellem de standarder indenfor IFRS der tillader eller kræver dagsværdimåling, og som et led i det større projekt der kører imellem IASB og FASB om at koordinere de to mest brugte regelsæt i verden. På samme måde som der er foretaget en ensretning af definitionen af dagsværdi i IFRS, er der nu også ens definition af dagsværdi i IFRS og US GAAP. Selvom der ikke er tale om en fuldstændig konvergens mellem standardernes krav, er der i de store linjer de samme krav til måling og oplysning.

Koordineringen mellem IFRS og US GAAP får ikke den store betydning for regnskabsaflæggere som kun anvender det ene regelsæt. Danske virksomheder der er børsnoterede i USA skal dog aflægge regnskaber efter US GAAP. For regnskabsbrugere vil der derimod føre til en forenkling ved læsning, evaluering og sammenligning af regnskaber ved beslutningstagning.

Det vigtigste koordineringsarbejde er dog, at IFRS 13 samler reglerne om dagsværdimåling, der tidligere har været at finde i alle standarder der tillader eller kræver dagsværdimåling. Dette må siges at være det vigtigste skridt i retning af at lave et fuldstændigt og forståeligt regelsæt, som er meget vigtigt når man skal opretholde kvaliteten af IFRS.

Forståelig

Det lader til, at forståelighed er et fokusområde for IASB under udarbejdelse af nye standarder. IFRS 13 er en struktureret standard, der er konsekvent i brugen af terminologi. Der er gjort meget for at holde standarden forståelig, samt med en struktur der er let at følge.

6.3 Sammenfatning

Det er selvfølgelig svært at evaluere en standard før den er blevet taget i brug. Foreløbig kan IFRS 13 kun vurderes ud fra standardens tekst og forarbejder, samt de regler der er relativt ens i forhold til tidligere regler. Alligevel kan der allerede nu slås fast, at standarden forbedrer brugervenligheden i IFRS som helhed, da den samler dagsværdiregler på et sted, og forenkler arbejdet for regnskabsafleggere.

7. Konklusion

Afhandlingen har været baseret på følgende hypotese:

”Konsekvensen af den nye IFRS 13 – Fair Value Measurement er en tydeliggørelse af de tidligere komplekse regler for dagsværdi i IFRS/IAS, og vil gøre udarbejdelsen af regnskabet lettere for regnskabsaflæggeren, så vel som forøge regnskabsbrugerens forståelse af det aflagte regnskab.”

Da reglerne for måling til dagsværdi og oplysning om målingen tidligere har været spredt i en række forskellige standarder indenfor IFRS, besluttede IASB i 2005 at udvikle IFRS 13 – Fair Value Measurement. Standarden skal samle regler omkring dagsværdi ét sted, for at skabe ensartethed i de målinger der foretages, hvor andre standarder kræver eller tillader måling til dagsværdi. Standarden træder i kraft 1. januar 2013, såfremt den får EU’s godkendelse.

IASB’s begrebsramme slår fast, at årsrapporten skal være skrevet til den kyndige og velinformerede investor, og den skal være *forståelig, relevant, pålidelig og sammenlignelig*. Derudover skal årsrapportens information være væsentlig. Begrebsrammen nævner ingen foretrukne værdiansættelsesmetoder, heller ikke dagsværdi.

Der er i det formueorienterede regnskabsparadigme, det gældende paradigme i IFRS, et fokus på, at elementerne i balancen skal værdiansættes til den fremadrettede værdi den har for virksomheden. I modsætning til det transaktionsbaserede paradigme, hvor historisk kostpris er målingsgrundlaget, har den historiske kostpris ingen værdi i det formueorienterede paradigme. Derfor er dagværdi et væsentligt element i regnskabsaflæggelse, da den viser den reelle værdi i virksomhedens balance.

I kapitel 3’s gennemgang af standarden findes hovedprincippet ved dagsværdimåling, heraf ses, at der er tale om en markedsmåling og ikke en virksomhedsspecifik værdiansættelse. Dette fremhæves ved definitionens brug af en exit-pris, og krav til vurdering af de markeder der danner baggrund for målingen.

Der er argumenteret for, at regnskabet er en social konstruktion og ikke et objektivt billede af en objektiv virkelighed. Fordi regnskabet hviler på sin rationalitet og sine begreber for at skabe legitimitet omkring det aflagte regnskab, er det vigtigt, at der er fokus på at bibeholde en sammenhæng mellem regnskabets rationale og det rationale der opfattes af regnskabsbrugerne. Til trods for den subjektive fremstilling, har regnskabet alligevel en informationsværdi for brugeren,

der hovedsagligt tager afsæt i årsregnskabet ved sine økonomiske beslutninger. Vi har set, at finansiel information ændrer kapitalmarkedet, ved at ændre formuefordelingen mellem investorer samt virksomheders investeringsbeslutning. Derudover har finansiel information en følgeomkostning i form af omkostning ved regulering.

Vi har set, at der er modsætninger i synet på værdien og nytten af den tilgængelige information ved beslutningstagning. Mens William Beaver mener, at yderligere, omkostningsfri information aldrig kan stille investor dårligere, har Charles O'Reilly bevist, at overinformation forringer beslutningseffektiviteten. Dog fører overinformation til større tilfredshed hos beslutningstageren.

Information overload og kompleksitet i den aflagte årsrapport er hovedårsagen for FRC's Cutting Clutter-projekt. FRC ønsker, gennem at forbedre både regulering og selve årsrapporten, at skabe bedre kommunikation til investorer. Der opstilles fire konkrete retningslinjer for, hvordan regnskabet bedre kan opfylde brugernes informationsbehov, samt fire retningslinjer for bedre kommunikation i standarder. Disse otte retningslinjer er i afhandlingen blevet anvendt som afsæt for en vurdering af IFRS 13.

FRC's undersøgelser bekræfter O'Reillys konklusion, hvor regnskabsbrugere, også ifølge FRC's undersøgelse ikke udtrykker en utilfredshed med lange og komplekse årsrapporter, men der efterspørges mere relevans. Dog er der et tydeligt ønske fra regnskabsaflæggere om bedre udformning af standarder.

Gennemgangen af anvendelsesvejledninger og oplysningsvejledninger i standarden viser, at der i IFRS 13 stilles mange krav til regnskabsaflægger, både ved værdiansættelsen og i noteoplysninger, og at der er tale om en udvidelse af krav i forhold til tidligere regler. Særlig når det gælder ikke-finansielle aktiver. Dette giver en udfordring med hensyn til væsentlighed. Der er i IFRS 13 sat en tærskel for, hvornår der kræves yderligere oplysningskrav, og denne tærskel er sat ved de mest subjektive målinger, og ikke nødvendigvis de mest væsentlige.

Der er som en følge af IFRS 13, altså tale om mere information, uden at væsentlighed primært tages i betragtning. Man kunne derfor ønske, at IFRS 13 var mere principbaseret end den allerede er, da virksomheder er forskellige og har forskellige tærskler for væsentlighed og, hvad der er væsentligt at underkaste de strammeste oplysningskrav i IFRS 13.

IASB har gjort et godt stykke arbejde i udformningen af standarden, med tydelig kommunikation, en klar struktur, samt i arbejdet med koordinering mellem IFRS og US GAAP. Der er imidlertid, for den enkelte regnskabsaflægger, potentielt meget information der skal udarbejdes, der ikke har intern værdi i virksomheden.

Afhandlingens opstillede hypotese kan med baggrund i dette bekræftes.

Der er med IFRS 13 tale om en tydeliggørelse af de tidligere dagsværdiregler og -definitioner. Blot ved at samle området i én standard er der gjort meget for at forenkle udarbejdelsen af regnskabet. Den kyndige og velinformerede investor vil også få en større forståelse for det aflagte regnskab, virksomhedens målinger, samt overvejelser omkring dagsværdimålingen.

Der kan konkluderes, at for regnskabsbrugeren repræsenterer IFRS 13 en større målopfyldelse, først og fremmest fordi der tilføres mere information til årsrapporten, der for investor svarer til et bedre grundlag for beslutningen køb, behold eller sælg.

For regnskabsaflæggere repræsenterer IFRS 13 en tydeliggørelse af de komplekse dagsværdiregler, i en forståelig standard. Der er dog mange krav og yderligere informationspligt, der vil gøre udarbejdelsen af regnskabet mere komplekst end før IFRS 13.

7.1 Perspektivering

Når afhandlingen har set på en ny standard som føjes til IFRS-regelsættet, samtidig som der er fokuseret på en reduktion af oplysningskrav og oprydning i årsrapporten, er det naturligt at afslutningsvis se på fremtiden for regnskabsaflæggelse. Der er ingen tvivl om, at IFRS er et omfattende og krævende regelsæt, der fører til lange og omfattende årsrapporter. Spørgsmålet er, om vi i fremtiden kan forvente, at der vil arbejdes på kompleksiteten i både standarder og årsrapporter.

Cutting Clutter-projektet, der startede i 2009, har efterhånden begyndt at sprede sig og tiltrække fokus flere steder, særlig i Europa. Den britiske medievirksomhed ITV har været forbillede for mange virksomheder, da de allerede fra 2010 har aflagt årsrapport efter retningslinjerne i FRC's *Louder Than Words*. Her hjemme i Danmark er Cutting Clutter også på dagsordenen. PwC

Danmark uddeler hvert år C20 Regnskabsprisen, til den C20-virksomhed der formår at lave den bedste årsrapport. I år har fokuset været Cutting Clutter og vinderen er den virksomhed der har aflagt en årsrapport der er informativ og dækkende, uden at blive for lang.

Der er altså allerede fokus på Cutting Clutter i årsrapportsammenhæng, men dette er kun en løsning for den korte horisont. Før vi virkelig kan se en forskel, er der ikke nok at fokusere på årsrapporten, det kræves ændringer i regelværket. Det er IASB, og andre reguleringsorganer, der må løfte ansvaret for at reducere kompleksitet i standarder, før det for alvor kan udgøre en forskel for regnskabsaflæggelsen.

Der bliver i afhandlingen efterlyst, at oplysningskravene om dagsværdi skal fokusere på, hvad der er væsentligt for virksomheden, hellere end en decideret tjekliste for oplysninger. Al regnskabsregulering burde tage udgangspunkt i væsentlighed, hvad der er væsentligt for virksomheden og giver nytte for investorer, samt øvrige interessenter. Denne tilgang til regnskabsregulering kaldes *modificeret markedsløsning*, hvor virksomheder, indenfor en ramme eller minimumskrav, med udgangspunkt i væsentlighed og i samarbejde med brugerne, selv vurderer, hvordan årsrapporten skal udformes. Dermed bliver det efterspørgselen der styrer, hvad der skal produceres. Fordi kapitalmarkedet stiller krav til information før der investeres penge, vil der under markedsregulering være incitament til at levere information til investorer, men uden at være underlagt de rigide krav fra regnskabsregler.

Med færre formelle krav kan vi forvente mere relevante årsrapporter, der er fokuseret på væsentlighed og den information der er relevant for investor. Der er også, med det fokus der er på Cutting Clutter, også grund til at tro, at også IASB vil bevæge sig i retning af færre krav og overlade til virksomheder at vurdere, hvordan den gode årsrapport skal bygges op.

Litteraturliste

Akerlof, George (1970), "The market for 'Lemons': Quality, Uncertainty and the Market Mechanism", Quarterly Journal of Economics, Vol. 83, No. 3, pp. 488-500.

Andersen, Ib (2008), "Den skinbarlige virkelighed", Samfundslitteratur, 3. udgave

Beaver, William (1998), "Financial reporting: an accounting revolution", Prentice Hall International, Inc, Third international edition.

Elling, Jens O. (2009), "Finansiell rapportering – teori og regulering", Gjellerup, 2. udgave.

Hines, Ruth (1988), "Financial accounting: In communicating reality, we construct reality", Accounting, Organizations and Society, no. 3, pp. 251-261.

Jeppesen, Carsten og Madsen, Kasper (2010), "Har årsregnskaber efter IFRS nyhedsværdi?", Revision og Regnskabsvæsen, nr. 4, 2010.

Miller, Peter (1994), "Accounting as social and institutional practice: an introduction", Cambridge University Press

Nygaard, Claus (red.) (2006), "Strategizing – kontekstuel virksomhedsteori", Forlaget Samfundslitteratur, 3. Udgave.

O'Reilly, Charles (1980), "Individuals and Information Overload in Organizations: Is More Necessarily Better?", Academy of Management Journal, Vol. 23, No. 4, pp. 684-696.

Steffensen, Henrik (2011), "PwC og CBS har undersøgt værdien af årsrapporten", INSPI, nr. 12, 2011, pp. 30-36

Steffensen, Henrik (2012), "Årsrapporten trues af sin længde", PWC's nyhedsbrev maj 2012, http://www.pwc.dk/da_DK/dk/nyt/finance/regnskab/assets/aarsrapporten-trues-af-sin-langde-maj-2012.pdf

Whittington, Geoffrey (2008), "Fair Value and the IASB/FASB Conceptual Framework Project: An Alternative View", ABACUS, Vol. 44, No. 2, pp. 139-168.

IASB:

IFRS 13 – Fair Value Measurement, IASB, 2011

IFRS 13 – Basis for Conclusions, IASB, 2011

IFRS 13 – Illustrative Examples, IASB, 2011

“Begrebsramme for udarbejdelse og præsentation af regnskaber”, IASB, 1989 (version oversat 2009)

” Discussion Paper: Fair Value Measurements - Part 1: Invitation to Comment and relevant IFRS guidance”, IASB, 2006

”Project Summary and Feedback Statement”, IASB, 2011

“Exposure Draft ED/2009/05”, IASB, 2009

“Exposure Draft ED/2010/07”, IASB, 2010

“Memorandum of Understanding – The Norwalk Agreement”, IASB/FASB, 2002

”Measuring and disclosing the fair value of financial instruments in markets that are no longer active”, Fair Value Expert Advisory Panel, IASB, 2008

Andre regnskabstekniske organer:

FAC, 2009, “Louder than Words – Principles and actions for making corporate reports less complex and more relevant”

FAC, 2011, “Cutting Clutter – Combating clutter in annual reports”

FASB, 2009, Staff Position no. 157-4, “Determining Fair Value When the Volume and Level of Activity for the Asset or Liability Have Significantly Decreased and Identifying Transactions That Are Not Orderly”